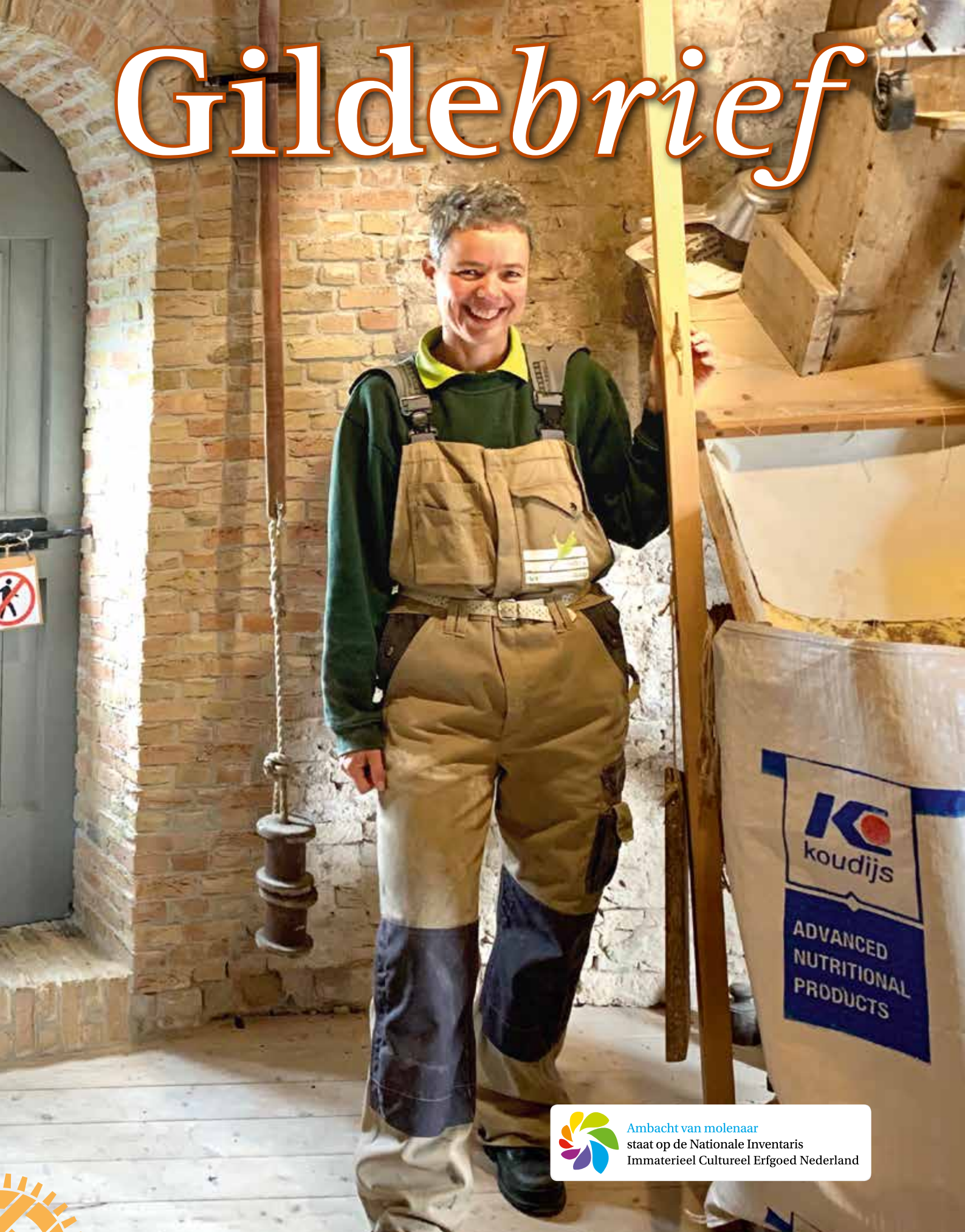

Gildebrieff

Ambacht van molenaar
staat op de Nationale Inventaris
Immaterieel Cultureel Erfgoed Nederland

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

39e jaargang no. 1 maart 2020

COLOFON

Gildebrief

De Gildebrief is het verenigingsblad van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars (GVM) en verschijnt vier keer per jaar in een oplage van 2.500 stuks in de maanden maart, juni, september en december.

Alle leden van de vereniging hebben het recht in de Gildebrief artikelen te plaatsen, hun mening te uiten en kanttekeningen bij het beleid van de vereniging te plaatsen.

Het hoofdbestuur van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars is niet verantwoordelijk voor deze uitingen en kan hierop niet worden aangesproken.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van artikelen berust bij de auteur.

De redactie is, tenzij anders vermeld, verantwoordelijk voor het geheel als blad.

Abonnement niet leden

Niet leden van het Gilde kunnen zich abonneren op de Gildebrief door donateur van het Gilde te worden voor het minimale bedrag van 15 Euro.

Advertenties

Voor bedrijven of instellingen die gelieerd zijn aan 'de molenwereld' bestaat de mogelijkheid in de Gildebrief te adverteren. Informatie is verkrijgbaar bij de boekhouder (zie hieronder).

Bestuur van Het GVM

Voorzitter

Erik Kopp

voorzitter@vrijwilligemolenaars.nl

Secretaris

Tom Kreuning

Molenkade 8, 1829 HZ Oudorp (NH)

secretaris@vrijwilligemolenaars.nl

Penningmeester

Geert Jonker

penningmeester@vrijwilligemolenaars.nl

Afdelingscoördinator

Leen Lagerwerf

afdelingscoördinator@vrijwilligemolenaars.nl

PR & Promotie

Peet Quintus

06 - 2120 7895

communicatie@vrijwilligemolenaars.nl

Ledenadministratie

Willem Boender

ledenadministratie@vrijwilligemolenaars.nl

Vertrouwenpersoon

Ada Meurs

Van Middachtenmarke 33, 8016 GC Zwolle 06 - 1676 6741

Hub van Erve

Hoevense Kanaaldijk 9, 5018 EA Tilburg 013 - 536 2100

Verzekering en boekhouding

Jan Wieffer

verzekering@vrijwilligemolenaars.nl

boekhouding@vrijwilligemolenaars.nl

Website

Kees Kammeraat (waarnemend beheerder)

Examencoördinator

Wilma Dondergoor

examencoördinator@vrijwilligemolenaars.nl

Bliksemafleidercontrole

Andre Canrinus

bliksemafleidercontrole@vrijwilligemolenaars.nl

Steunpunt molenbiotoop

Jorinde Pijnaken-Vroeijens (De Hollandsche Molen)

Zeeburgerdijk 139, 1095 AA Amsterdam 020 - 623 8703

DHM@molens.nl

Rekeningnummers

IBAN NL40 TRIO 0198 54 28 95 (algemeen)

IBAN NL26 TRIO 0198 55 85 70 (Gildeverzendingen)

BIC TRIONL2U

Kon. Bibliotheek: ISSN 1381-9151

In dit nummer:

maart 2020

Jaarverslag over 2019	4
Uitnodiging Ledenvergadering	8
Overzicht geslaagden	9
Totaal verkeerd ontworpen	10
In de rouw	11
Jaarverslag 2019 bliksemafleidercontrole	12
Bezint eer gij begint	14
Prik 'm op, regionale molendagen 2020	16
Granieten molenstenen	18
Ode aan de molenaars	20
Brand door vuurwerk	21
Over zeeg en schoot en houten roeden	22
Bijna ongeval door riembreuk	24
Werkzaamheden Oostendorper watermolen	24
Molentermen (2)	25
Vore, convergentielijn en squall line	26
Excursie afdeling Limburg	29

Redactie Gildebrief

Hoofdredactie: Bas de Deugd

Namens bestuur: Tom Kreuning

Redactieadres: Dirk Karsstraat 47, 4143 AX Leerdam

Tel: 0345 - 630112

redactie@vrijwilligemolenaars.nl

Eindredactie: Mark Dwarswaard

Tekstredactie: Barend Zinkweg

Vormgeving

Studio De Bunschoter

Druk

Drukkerij de Bunschoter, www.debunschoter.nl

Kopij en mededelingen

De redactie neemt graag kopij en suggesties voor artikelen in ontvangst en beoordeelt deze op plaatsbaarheid in haar geheel, gedeeltelijk of in gewijzigde vorm, zulks in overleg met de auteur.

Kopij voor het **juninummer** van 2020 moet in het bezit zijn van de redactie **voor 1 mei 2020**. Voor een latere aanlevering dient men te overleggen met de redactie. Teksten (al dan niet met foto's) kunnen worden aangeleverd per email. Bij voorkeur in Word op emailadres redactie@vrijwilligemolenaars.nl.

Neem voor het meezenden van foto's even contact op met de eindredacteur.

Wijziging persoonsgegevens

Voor het wijzigen van persoonsgegevens, bijvoorbeeld bij verhuizing, ga je naar "MijnGVM" op de website www.vrijwilligemolenaars.nl. Log in met je emailadres en wachtwoord, vervolgens ga je naar "Mijn Profiel", dan naar "Mijn Gegevens" en vul de nieuwe gegevens in.

Hier kan je ook aangeven of je de Gildebrief wel of niet als papieren versie wilt ontvangen.

Nummer 1

Beste molenaar,

Het eerste nummer van 2020 is een feit. Het is weer gelukt: een Gildebrief gemaakt door en voor molenaars. Het is elke keer weer een verrassing welke kopij we binnen krijgen. Hier willen we geen sturing aan geven.

Waar we wel sturing aan geven is de omslag. Vorig jaar stond op elke omslag iemand van de ondersteunende diensten van het Gilde. Dit jaar wordt het jaar van de vrouwelijke molenaar.

In de afgelopen jaren is er altijd genoeg kopij binnengekomen. Reacties op oproepen of vragen komen zelden of niet binnen. Als hoofdredacteur krijg ik daar wel eens sombere gedachten over. Maar gelukkig is er dan een

redactie die vraagt of het positiever kan. Als redactie schrijven wij niet veel, maar als we het wel doen komen we er achter dat het helemaal niet makkelijk is om je ervaringen, kennis of ideeën op papier te zetten. Toch wil ik je hierbij vragen om als je iets bijzonders meemaakt, ziet op de molen of als je denk dat het anders kan, deel het dan hier met de andere molenaars.

In deze Gildebrief staat een oproep naar jullie

mening over dit blad. Als tegenprestatie staat er mogelijk een molenboek tegenover. Even uitproberen hoeveel reacties hier op komen.

Veel leesplezier.

Namens de redactie,
Bas de Deugd

KAM, maart 2020

Het zal niemand zijn ontgaan, de verwoestende brand die molen Ceres in Bovenkarspel deed uitbranden. Ook de brand in Oortmanmolen in Lattrop veroorzaakte veel (water)schade. Vuurwerk is in beide gevallen de boosdoener geweest. Het Gilde ondersteunt dan ook de oproep van De Hollandsche Molen aan de gemeentes om vuurwerkvrije zones rondom molens in te stellen. Het jaar 2020 kon voor beide molens niet slechter beginnen.

Ook voor molen De Arkduif in Bodegraven startte 2020 slecht. Op zaterdag 14 december veroorzaakten zeer stevige rukwinden grote schade aan het hekwerk van het gevlucht. Ook het naast gelegen restaurant had schade.

Deze incidenten leren ons, dat we kwetsbaar zijn en pech kunnen hebben, dat een ongeluk ogenschijnlijk uit het niets kan komen en we voortdurend alert moeten blijven. Ze leren ons ook, dat er weer snel hulp komt en een actie voor crowdfunding binnen zeer korte tijd geld kan inzamelen voor het herstel van de molen. Ik hoop van harte, dat de geraakte molens spoedig weer kunnen draaien en malen.

Al vaker heb ik geschreven over het modulair opleiden van mensen die molenaar willen worden. Ik ben daarvan geen voorstander. Tijdens de Opleidingsraad van november 2018 is duidelijk vastgesteld, dat onze huidige opleidingen tot wind- en watermolenaar uitstekend voldoen. Het verkorten of opknippen van onze basisopleiding is dus niet aan de orde. Initiatieven daartoe kan ik formeel niet tegenhouden, maar ze worden niet onderschreven door het Gilde en het Gilde neemt daarin geen verantwoordelijkheid. Wel pleit ik na de basisopleiding voor vervolgttrajecten voor korenmolenaar, houtzaagmolenaar, olieslager en andere specialisaties. Dat zijn we nu aan het verbeteren en ontwikkelen.

Soms krijg ik een telefoontje van een journalist met de vraag wat ik vind van een artikel in een krant of een uitzending op TV waarbij molens of het ambacht nadrukkelijk in beeld zijn. Mijn eerste reactie

is vaak, dat ik het bewuste artikel niet ken of de tv-uitzending niet heb gezien en daarop later wil reageren. Nadere lezing van het artikel of het bekijken van 'uitzending gemist' en een telefoontje naar de betreffende molenaar of eigenaar geven me voldoende munitie om de journalist terug te bellen voor een meer inhoudelijke reactie. Daarbij kom ik wel eens in een lastig parket, omdat ik moeite heb met de inhoud of de beelden die getoond worden. Wellicht hebben molenaars en/of eigenaren met de beste bedoelingen toestemming gegeven voor het maken van TV-opnames (goeie promotie en reclame). Op het eindresultaat hebben ze echter vaak weinig tot geen invloed en dan kan de promotie of de reclame voor ons ambacht weleens verkeerd uitpakken. Mijn boodschap is: wees alert op het laten maken van TV-opnames of het maken van een artikel in de krant. Stel duidelijke grenzen en zorg voor de juiste boodschap. Blijf betrokken bij het eindresultaat en vraag aan de redacteur van een krant of je het artikel mag lezen én aanpassen vóórdat het geplaatst wordt.

Ik wil afsluiten met aandacht te vragen voor het internationale congres over het ambacht van molenaar op 18, 19 en 20 juni. Dat wordt georganiseerd in nauwe samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland, De Hollandsche Molen, Het Gild Fryske Mounders, het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde en ons Gilde. De voorbereidingen zijn in volle gang. Met name zaterdag 20 juni is ook bedoeld voor de Nederlandse molenaars om kennis te maken met hun buitenlandse collega's om zo een breed, wereldwijd netwerk te ontwikkelen. Het congres vindt plaats op de Zaanse Schans.

Ik wens u goede wind, genoeg water en veel draai- en maalplezier.

Erik Kopp, voorzitter

Jaarverslag over 2019

DOOR: TOM KREUNING

Oudorp NH, januari 2020

Algemeen

Het was een goed jaar voor het Gilde van Vrijwillige Molenaars (GVM). Het ledenbestand nam met 1,2 % toe en het aantal molenaars steeg met 1,3 %. Financieel is de vereniging gezond. Het molenaarsambacht, in 2017 bijgeschreven als UNESCO immaterieel cultureel erfgoed, stond ook in 2019 goed in de belangstelling. Het thema van de Nationale Molendagen was wederom 'Ontmoet de molenaar'. Het was het jaar waarin het Gilde naar een andere webhost overstapte met belangrijke veranderingen in het ledenbeheer. En ook dit jaar zijn er incidenten en ongevallen geweest. Veiligheid blijft een belangrijk punt van aandacht.

Bestuur

Het bestuur bestond uit Erik Kopp (voorzitter), Tom Kreuning (secretaris), Geert Jonker (penningmeester), Leen Lagerwerf (afdelingscoördinator) en Peet Quintus (communicatie). Het bestuur wordt in haar taken bijgestaan door Kees Kammeraat.

De Algemene Ledenvergadering (ALV) werd in houtzaagmolen De Ster in Utrecht gehouden. Na de uitreiking van de certificaten aan de geslaagden van de korenmolenaarscursus kon 's middag de molen bezocht worden. Er waren zo'n 80 leden aanwezig tijdens deze ALV.

Samenwerking

Het GVM onderhoudt een goede samenwerking met vereniging De Hollandse Molen (DHM). Voorzitter Erik Kopp heeft regelmatig overleg met directeur Nicole Bakker. Het voorzittersoverleg, bestaande uit de voorzitters van DHM, het Gild Fryske Mounders (GFM), het Ambachtelijk Korenmolenaars Gilde (AKG) en het GVM is dit jaar twee keer bij elkaar gekomen. Het voorzitterschap wisselt per keer. Onderwerpen

ter tafel waren ondermeer: UNESCO, de internationale conferentie in 2020, veiligheid en de werving van vrijwilligers.

Met het Gild Fryske Mounders is er een hechte band waarin beide verenigingen elkaars ledenvergaderingen bezoeken en er structureel overleg is met name over het lesmateriaal.

Mede in het kader van UNESCO en de internationale conferentie in 2020 wordt verder de samenwerking gezocht met molenverenigingen in onze buurlanden. Er zijn inmiddels contacten met België, Duitsland, Frankrijk, Denemarken, Zweden, Zwitserland, Ierland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten van Amerika en het aantal groeit nog steeds.

De Evert Smit Biotoopprijs

De prijs is in 2019 tijdens de Algemene Ledenvergadering toegekend aan Hans van Zoggel, bestuurslid van Molenstichting Leudal, voor zijn inzet voor de biotoop rond de molen van Roggel. Hier verdween onder andere een heel eikenbos. De prijs bestaat uit een oorkonde en een geldbedrag en deze werd bij afwezigheid van Hans van Zoggel uitgereikt aan molenaar Jan van Woezik. Het bestuur roept de leden op komend jaar met meer onderbouwde voordrachten te komen.

Archief

Het archief van de vereniging is ondergebracht in een opslagbox in Alkmaar. Het archief is makkelijk toegankelijk en goed op orde. De sleutels van de box zijn in het bezit van leden van het bestuur. Er is een plan gemaakt om met name het digitale archief goed te kunnen bewaren. Een historische commissie bestaat uit Eric Zwijnenberg, Dick Jan Braaij, Pedro Germes, Klaas Zaal jr., Rick Bakker en Tom Kreuning. Zij gaan een jubileumboek samenstellen voor het 50-jarig bestaan in 2022. Hiervoor zal veelvuldig het archief geraadpleegd gaan worden en waar mogelijk zal het archief gedigitaliseerd worden.

Financieel

Automatische incasso

Het Gilde heeft in de laatste drie maanden van 2019 een actie gehouden om de inning van de contributie zoveel mogelijk per automatische incasso te stimuleren. Hier zitten een groot aantal voordelen aan, behalve voor ieder lid vooral ook voor Willem Boender die de ledenadministratie onder zijn beheer heeft en Jan Wieffer die de boekhouding verzorgt en alle financiële puntjes op de i zet.

De actie was mede een gevolg van het overstappen op een andere webhost, Genkgo genaamd. De overstap is heel goed verlopen. Alleen bleef er voor het controleren en uittesten van het financiële pakket

weinig tijd over. Hierdoor moest na de uitermate succesvolle actie voor automatische incasso veel handwerk verricht worden door de boekhouder en de ledenadministrateur om alle aanpassingen door te voeren, alle fouten uit het systeem te filteren en veel verbeteringen door te voeren in opgegeven mail-adressen en IBAN-nummers. Daarnaast vergde de overige inning van de contributie (iDeal, zelf overmaken) meer tijd dan gedacht.

Jaarrekening

In voorgaande jaren werd in het maart-nummer van De Gildebrief een toelichting gegeven bij de jaarrekening van het Gilde van Vrijwillige Molenaars van het jaar ervoor. Door bovengenoemde problemen is het samenstellen van de jaarstukken het kind van de rekening geworden. Als gevolg hiervan waren de stukken niet klaar vóór de inleverdatum van de kopij van De Gildebrief, inclusief controle en goedkeuring door de kascommissie. In plaats daarvan komt deze in een aparte bijlage bij deze Gildebrief. Daarin worden de cijfers alsnog gepresenteerd, zodat die op tijd zijn voor de Algemene Ledenvergadering op 4 april 2020 in de watermolen van Opwetten.

Leden

Ledenadministratie

In 2019 is het ledenaantal gegroeid van 2520 tot 2549: een toename van 29 leden. Het aantal verwerkte aanmeldingen bedroeg 153 (in 2018: 188). De leden zijn verdeeld in: 1569 geslaagde molenaars (2018: 1549), 812 molenaars in opleiding (2018: 830) en 226 leden in andere categorieën (2018: 213). De cijfers bevatten een aantal dubbel-tellingen (dubbele opleiding, dubbel geslaagd). De categorie Speciaal Donateur is vervallen en is ondergebracht in de categorie Donateurs*. De najaarsactie leverde 891 automatische machtigingen op wat het totaal op 1746 leden bracht met een automatische machtiging. De ledenadministratie is sinds 1 januari 2017 in handen van Willem Boender.

Opleidingen

Opleidingsraad

In 2019 is de Opleidingsraad tweemaal bijeengekomen. Onderwerpen waren onder andere de opleiding tot watermoleenaar, veiligheid en valbeveiliging, jongeren op molens, de evaluatie van instructeurs en de exameneisen. Ook werden de bijlagen van het Huishoudelijk Reglement doorgenomen.

Opleiding windmoleenaar

De beide vernieuwde boeken voor de Basis cursus opleiding windmoleenaar staan op het ledengedeelte van de website, evenals de herziene Lesbrieven. Vanaf 2018 zit er in het entreepakket voor leerling-molenaars een gegevensdrager met beeldmateriaal ter ondersteuning van de Basis cursus. Met dit beeldmateriaal wordt de opleiding weer een stukje inzichtelijker. Dit bestaat voornamelijk – maar niet uitsluitend – uit de prachtige presentaties die Kees Vanger gemaakt heeft.

Opleiding watermoleenaar

Nadat er in 2017 een doorstart is gemaakt met het herzien van de opleiding tot watermoleenaar hebben de vier afdelingen met watermolens de handen ineengeslagen. Er zijn nieuwe hoofdstukken geschreven en in 2020 wordt de herziene en verbeterde uitgave verwacht. Kees Kammeraat is de coördinator van dit proces.

Exameneisen

De doelstellingen van de watermolenopleiding (waarin de exameneisen zijn gevat) zijn herzien en hervormd op de wijze zoals ook de exameneisen voor windmolens vormgegeven zijn. Ze staan op de website van vereniging De Hollandsche Molen.

Geslaagden

Er zijn 75 kandidaten geslaagd voor het molenaarsexamen. In 2018 waren dat er eveneens 75. Er zijn 40 kandidaten opgegaan voor het voorjaarsexamen. Hiervan slaagden 32 kandidaten voor het examen

Ledenbestand GVM		2019	+/-	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Geslaagde leden	windmolen	1498	+16	1482	1436	1383	1316	1255	1201
	watermolen	71	+4	67	64	62	62	61	58
Leden in opleiding	windmolen	752	-13	765	736	739	741	750	747
	watermolen	60	-5	65	66	57	49	53	52
Donateurs		106*	-	58	47	49	41	35	33
Jeugdleden		15	+1	14	20	22	23	17	
Molengids		48	+3	45	36	23	15	13	
Instructeur-vakmolaar		9	-2	11	13	14	14	15	16
Buitengewone leden		48	+17	31	32	30	33	31	31
Ereleden		5	-	5	6	7	7	7	7

windmolenaar en 4 kandidaten voor het examen watermolenaar. In het najaar zijn 44 kandidaten opgegaan voor het examen. Hiervan slaagden er 36 voor het examen windmolenaar en 3 voor het examen watermolenaar. Over 2019 is het slagingspercentage 89 %.

Op 11 oktober bestond voor het eerst in de geschiedenis van het Gilde de examencommissie uit allemaal vrouwen. Op de Puurveense molen te Kootwijkerbroek was er die dag ook een vrouwelijke kandidaat die slaagde voor het examen.

Extra scholing

Verscheidene afdelingen hebben hun instructeurs bijgeschoold in didactiek: hoe leer je elkaar het molenaarsambacht. Er zijn trainingen valbeveiliging gehouden waarin molenaars nu andere molenaars kunnen trainen en er zijn ook opnieuw weercursussen en training van toelatingsexaminatoren gegeven. Er is nog steeds ruimte voor meer initiatieven op dit vlak.

Veiligheid

Dit jaar zijn er drie meldingen geweest van een ongeval (persoonlijk letsel) en acht meldingen van een incident (materiële schade). De meldingen worden bijgehouden op een incidentenlijst die voor leden na inloggen op de website van het Gilde te raadplegen is. Op 9 maart is de jaarlijkse veiligheidsdag voor alle veiligheidscoaches georganiseerd. De invoering van het gebruik van valbeveiligingssets bij het Gilde is nabesproken. Alle afdelingen beschikken over twee of meer sets en hebben veelal eigen instructeurs voor het werken met valbeveiliging. Besloten wordt vervolptrainingen te organiseren voor de molenaars. In november en december zijn vier trainingen gegeven, waarbij 45 molenaars zijn opgeleid tot 'train de trainer'. Zij zijn daarmee bevoegd andere Gilde-leden de instructie valbeveiliging te geven. Ook is gesproken over de Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E). De toegankelijkheid moet beter en er zou jaarlijks een gesprek tussen de

molenaar en de moleneigenaar moeten zijn over het Plan van Aanpak en de bijbehorende maatregelen. Het is een aanzet om het draagvlak voor het hanteren van de RI&E te vergroten en de RI&E toegankelijker te maken.

Communicatie en PR

Nationale Molendag

Samen met De Hollandsche Molen zijn op 11 en 12 mei de Nationale Molendagen gehouden. Ruim 950 molens waren open voor het publiek. Het thema borduurde voort op het ambacht molenaar en was dit jaar wederom: 'Ontmoet de molenaar!'.

Sociale media

De sociale media en met name de website zijn veelvuldig ingezet voor mededelingen vanuit het bestuur. In 2019 is onze nieuwe website 28.600 keer bezocht (2018: 19.657). Met de komst van Peet Quintus in het bestuur wordt de Facebookpagina van het Gilde actueel gehouden. Er zijn 1070 volgers en elke dag komen er meer bij. Ook is er een Instagram-pagina waar de molenaar centraal staat met 360 volgers (@gildevanmolenaars).

Website

Op 7 maart 2019 is het Gilde overgegaan op een andere leverancier van de verenigingssoftware. Het nieuwe softwarepakket is modulair van opbouw en het Gilde gebruikt een pakket bestaande uit de modules Organisatie, Website, Communicatie, Financieel en Email-hosting. Voor de invoering van de nieuwe verenigingssoftware is een projectgroep samengesteld onder leiding van de Afdelingscoördinator en bestaande uit een team voor de website, een team voor de ledenadministratie en een team voor de financiële zaken. De invoering was er op

Dipomautreiking geslaagden

Dipomautreiking geslaagden

gericht om de nieuwe software op dezelfde wijze in te richten als de oude software en zo snel mogelijk de kinderziekten er uit te halen. Medio 2019 zijn de teams begonnen met het structureren en moderniseren van de bestaande elementen om het werk van de vrijwilligers te vereenvoudigen en de hoeveelheid werk te verminderen. Daarnaast zijn de teams ook bezig geweest met het inrichten van de nieuwe elementen van het softwarepakket.

Tegen het einde van het jaar is een goed verloop van het innen van de contributie voor 2020 het voornaamste doel geweest, bij voorkeur met automatische incasso.

In het nieuwe softwarepakket is het mogelijk statistieken voor de diverse modules zichtbaar te maken, in eerste instantie alleen voor de website en vanaf medio november ook voor de ledenadministratie. De vijf meest bezochte webpagina's zijn: de voorpagina (28.600 bezoekers), het weerbericht (8.650 bezoekers), mijn GVM (8.500 bezoekers), opleidingen (5.100 bezoekers) en de webshop (5.050 bezoekers). Ook vanuit andere landen wordt de website vaak bezocht, het vaakst uit de USA, gevolgd door Duitsland, Frankrijk en Zweden.

Gilde-artikelen

Artikelen zoals bodywarmers, fleecedassen met het Gilde-logo en een officiële Gildevlag zijn via de webwinkel te bestellen. Ze dienen ondermeer om de zichtbaarheid en de naamsbekendheid van het Gilde te vergroten. Het verzenden van Gilde-artikelen was in 2019 in handen van Hub van Erve. Het verzenden van het lesmateriaal is overgenomen door drukkerij De Bunschoter waar het materiaal ook gedrukt wordt.

Gildebrief

De Gildebrief is vier keer uitgegeven. De oplage is inmiddels meer dan 2.500 exemplaren. Bas de Deugd is hoofdredacteur, Mark Dwarswaard is eindredacteur en Barend Zinkweg is tekstredacteur. De Gildebrief is ook digitaal op de website te lezen. Het bestuur gebruikte de Gildebrief om bestuurszaken aan de leden kenbaar te maken, zoals het verslag van de Algemene Ledenvergade-

ring, het jaarverslag en de verslagen van de Opleidingsraad. Het motto van de Gildebrief is 'door, voor en over molenaars'. Er is ruimte voor meer adverteerders.

Ondersteunende diensten

Bliksemafleidercontrole

Het aantal uitgevoerde controles in 2019 is 60 (2018: 85). Bij die 60 molens zijn er in totaal 83 adviezen uitgebracht. Dit is iets meer dan één advies per molen, ruim minder dan de ongeveer twee adviezen per molen zoals dat de laatste jaren het geval was. Wat we zien is dat het aantal adviezen afneemt bij molens die regelmatig door de controleurs van het Gilde gecontroleerd worden. Dit betekent dat de kwaliteit van de bliksemafleiderinstallatie bij die molens minder gebreken vertoont. Dit is goed nieuws, want we doen dit werk uiteraard om ons molenbestand te beschermen tegen de gevolgen van blikseminslag. Het team bestaat uit Evert van Rooijen, Hendrik-Jan Berghuis, Paul Breijs, Johan Kroone, Riekus Meijering en coördinator André Canrinus.

Verzekeringen

In 2019 is besloten om de WA-plus-verzekering in de contributie op te nemen. De WA-verzekering was al in de contributie opgenomen, zodat per 1 januari 2020 alle leden ook WA-plus-verzekerd zijn. Ook in 2019 was niet iedereen WA-plus-verzekerd en dat zorgde nogal eens voor verwarring. De ongevallenverzekering wordt per 1 januari 2020 verplicht voor alle nieuwe leden-in-opleiding. Het verzekeringssecretariaat is in handen van Jan Wieffer

Tot slot

Het bestuur dankt alle leden voor hun vrijwillige inzet: molenaars, instructeurs, molenaars-in-opleiding, molengidsen, vrijwilligers in een molenwinkel of anderszins, bestuursleden van alle afdelingen, leden van de verschillende commissies en ondersteunende diensten en onze donateurs. Door uw inzet blijven de molens draaien en malen.

Uitnodiging ledenvergadering

zaterdag 4 april 2020

Aan leden en donateurs van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars.
Hierbij nodigen wij u uit voor de algemene ledenvergadering 2020 van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars, die op zaterdag 4 april a.s. gehouden wordt op

De Watermolen van Opwetten
Opwettenseweg 203
5674 AC Nuenen

Aanvang: 10.00 uur

De agenda en alle vergaderstukken komen te staan op de website www.vrijwilligemolenaars.nl

12.00 uur: Lunch (wordt verzorgd door het Gilde)

13.15 uur: Uitreiking certificaten aan de geslaagden van de korenmolenaarscursus van het AKG

14.15 uur: Bezoek aan de watermolen en borrel

In verband met de reservering van de lunch is bevestiging van uw komst verplicht via molenaarsdag@gmail.com.

Parkeren

Er is een parkeerplaats op het terrein van de watermolen en er zijn parkeerplaatsen aan de weg, links van de poort. Ook aan de overkant van het terrein is er mogelijkheid om te parkeren. Dit wordt aangegeven met een bord.

Routebeschrijving vanuit Helmond

Volg de A270 richting Eindhoven en ga aan het einde van de snelweg bij de stoplichten rechtsaf de Wolvendijk op. Na ongeveer 500 meter ligt de WATERMOLEN van Opwetten aan de rechterkant.

Routebeschrijving vanuit Geldrop (richting Nuenen)

Volg vanuit het centrum van Geldrop de Nuenenseweg en Collse Hoefdijk richting Nuenen. Ga bij het viaduct over de A270 richting Eindhoven linksaf de snelweg op. Ga aan het einde van de snelweg bij de stoplichten rechtsaf de Wolvendijk op. Na ongeveer 500 meter ligt de WATERMOLEN van Opwetten aan de rechterkant.

Routebeschrijving vanuit Geldrop (via Eindhoven)

Volg vanuit het centrum van Geldrop de Eindhovenseweg en Geldropseweg richting Eindhoven. Ga bij de stoplichten met de Ford-garage aan de rechterkant, rechtsaf de rondweg op. Bij de grote rotonde (Berenkuil) de eerste afslag naar de Eisenhowerlaan (N270) nemen richting Helmond. Bij de tweede stoplichten, net voordat de snelweg begint, linksaf slaan naar de Wolvendijk. Na ongeveer 500 meter ligt de WATERMOLEN van Opwetten aan de rechterkant.

Routebeschrijving vanuit Sint-Oedenrode/Son en Breugel

Volg de A50 richting Eindhoven en houd nabij industrieterrein Ekkersrijt de richting Eindhoven Centrum aan. Volg de John F. Kennedylaan tot de eerste stoplichten en ga hier linksaf op de Onze Lieve Vrouwestraat (rondweg). Deze gaat automatisch over in de Insulindelaan. Bij de grote

rotonde (Berenkuil) de derde afslag naar de Eisenhowerlaan (N270) nemen richting Helmond. Bij de 2e stoplichten, net voordat de snelweg begint, linksaf slaan naar de Wolvendijk. Na ongeveer 500 meter ligt de WATERMOLEN van Opwetten aan de rechterkant.

Routebeschrijving vanuit Eindhoven Centraal Station

Volg vanaf de Fellenoord de weg die overgaat in de Prof. Dorgelolaan. Bij de grote rotonde (Berenkuil) de tweede afslag naar de Eisenhowerlaan (N270) nemen richting Helmond. Bij de tweede stoplichten, net voordat de snelweg begint, linksaf slaan naar de Wolvendijk. Na ongeveer 500 meter ligt de WATERMOLEN van Opwetten aan de rechterkant. Vanuit Eindhoven Centraal Station gaan buslijnen 5 en 6 naar haltes op ongeveer een kwartier lopen van de molen.

Overzicht geslaagden 2019

DOOR: EXAMENCOMMISSIE VAN DE HOLLANDSCHE MOLEN

Najaarsexamens

Het resultaat van de najaarsexamens in 2019 was als volgt.

- Aangemeld: 43 windmolen (waarvan 2 herexamen en 1 tweede herexamen) en 3 watermolen
- Windmolen: geslaagd 36 kandidaten, afgewezen 5, teruggetrokken 2
- Watermolen: alle 3 kandidaten zijn geslaagd.
- Het slagingspercentage is 88,5 %.

Dinsdag 17 september 2019

De Hoop, Sleen

De heer W. Massier, Zwolle

Woensdag 18 september 2019

Fram, Woltersum

De heer L.H.M. Huizer, Siddeburen
De heer C.N. Nanninga, Pieterburen

Woensdag 25 september 2019

Kockengense Molen, Kockengen

De heer J.A.A. van Schaik, Linschoten
De heer H. Prak, Nieuwegein
Mevrouw M. Stofferis, Utrecht

Dinsdag 1 oktober 2019

Nieuw Leven, Valburg

De heer D.R.A. van Manen, Veenendaal
De heer C. Schamp, Lith
De heer P.T.M. Verbiesen, Groesbeek
De heer G.M.F. Snijders, Eck en Wiel

Vrijdag 4 oktober 2019

De Hoop, Oude Niedorp

De heer A. Pegels, Grootschermer
De heer J.N. Smallemoer, De Koog
De heer J. Polak, Anna Paulowna

Dinsdag 8 oktober 2019

Windlust, Noordwolde

Mevrouw L. M. de Vries, Wollega

Donderdag 10 oktober 2019

De Westermolen, Langerak

De heer A. Boer, Nieuw-Lekkerland
Mevrouw J. de Graaf, Bleskensgraaf
De heer A.C. Oskam, Haastrecht

Vrijdag 11 oktober 2019

Puurveense Molen, Kootwijkerbroek

De heer D. van de Brink, Voorst
Mevrouw N. Teutelink, Ede
De heer R.J. Schutte, Deventer
De heer W. Witteveen, Nunspeet

Woensdag 16 oktober 2019

De Lelie, Puttershoek

De heer G.M. de Bruin, Oud-Beijerland
De heer R. Troost, Dinteloord
De heer A.M. Korevaar, Alblasserdam

Donderdag 17 oktober 2019

D'Admiraal, Amsterdam

Mevrouw S.W.M. Jurgens, Amsterdam
De heer T.P. Pauw, Zuidoostbeemster

Dinsdag 22 oktober 2019

De Eendracht, Alphen a/d Rijn

De heer W.A.J. Dieben, Hazerswoude-Rijndijk
De heer W.M. Niesthoven, Hazerswoude-Rijndijk

De heer J.M.M. de Goeij, Haastrecht

Dinsdag 29 oktober 2019

De Vier Winden, Reutum

De heer F.L. van Eenennaam, Oldenzaal

Woensdag 30 oktober 2019

Geesina, Groenekan

De heer A. de Gelder, Montfoort
De heer L.W.J. Maas, Wijk bij Duurstede
De heer L. van den Berg, De Heurne

Dinsdag 5 november 2019

't Nupke, Geldrop

De heer J.A.M. van den Biggelaar, Veghel
De heer R.J.T. Niëns, Stramproy
De heer J. van Gassel, Veldhoven

Dinsdag 29 oktober 2019

Watermolen Frans, Mander
De heer A.G.H.J. ter Laak, Hengelo
De heer W.G. Keizers, Denekamp

Dinsdag 5 november 2019

De Collse Molen, Eindhoven

De heer L.J.M. Dullaart, Belfeld

Molinologie 52

DOOR: BAREND ZINKWEG

TIMS NL/VL, vereniging voor molenkunde in het Nederlandse taalgebied, heeft een nieuw nummer van haar verenigingsblad Molinologie uitgebracht.

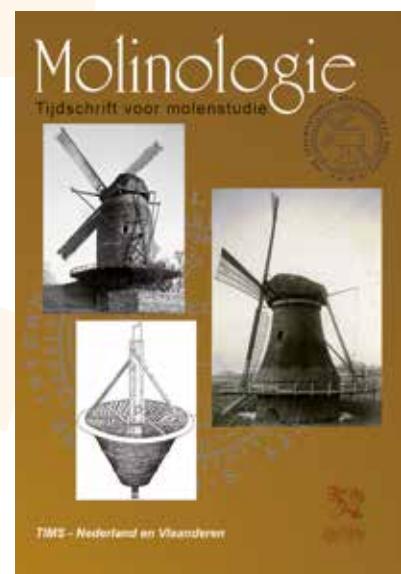
Dick Zweers schreef het tweede deel van een artikel over "De torenmolen van Zons". In het eerste deel werd de torenmolen als type beschreven. In dit deel gaat het om de beschrijving van de molen van Zons zelf.

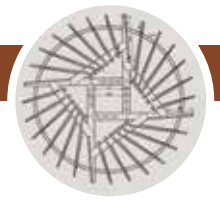
Jelle Faddegon kende familie verhalen over een oom die een plan had gemaakt voor de drooglegging van de Zuiderzee. Die oom had ook een nieuw wateropvoerwerktuig uitgevonden: de waterbraker. In het artikel "De Waterbraker van Pieter Faddegon" staat het levensverhaal van deze Pieter en de geschiedenis van de waterbraker.

Een bespreking van het boek "De heerlijke watermolens van Breda" en een lezersbrief over 'Meelloodjes' besluiten dit nummer.

Molinologie 52 kost € 9, telt 40 bladzijden plus omslag, is geheel in kleur op A4-formaat met in totaal 59 afbeeldingen.

Belangstellenden kunnen een exemplaar bestellen door het sturen van een bericht naar redactie@molenkunde.eu.

Totaal verkeerd ontworpen

DOOR: JACOB BIJLSTRA EN KAREL OUENDAG

Zo werd de Himriksmolen omschreven in Gildebrief 2/2019. Wat is daar aan de hand? Het gaat hier om de enige spinnekop met een scheprad. Dat scheprad is enkele meters buiten de molen geplaatst en bemaalt in circuit De Kleine Wielen tussen Leeuwarden en Tytsjerk. Eigenlijk heeft de molen alleen vanuit het noorden een goede windvang. Uit andere richtingen wordt die belemmerd door de bomen op en rond de naastgelegen golfbaan. De molen heeft een overbrengingsverhouding van 1 op 1,11. Het scheprad draait dus sneller dan het gevluht. Een schepradmolen heeft doorgaans een overbrengingsverhouding van ruwweg 2 op 1. De vlucht bedraagt 11 meter en het scheprad heeft doorsnede van 3,20 meter. In verhouding tot het gevluht is het scheprad daarmee groot en bovendien erg smal.

Oppassen

De molen begint bij zo'n 10 à 15 enden te malen. Daar onder winnen de lekverliezen het. Een wachtdeur is er niet. Het beste maalt hij bij ongeveer 60 enden. Dat zijn 16,5 omwentelingen van het scheprad. Met 4 volle haalt ie dat bij een wind van ongeveer 6 meter per seconde. Eenmaal boven de 70 enden is het oppassen geblazen. Met een beetje meer wind neemt het aantal enden opeens heel snel toe. Een paar seconden later draait hij ineens 130 enden. Het zal er mee te maken hebben, dat het gevluht beter gebruik kan maken van de

wind bij hogere toerentallen en dat de vulningsgraad van het scheprad op dat moment afneemt. De molen trekt dan een kuil in de achterwaterloop.

Theorie

Volgens de theorie zou een molen met oudhollands tuig en een vlucht van 11 meter bij een wind van 6 meter per seconde het best lopen bij zo'n 23 omwentelingen van het gevluht, misschien wel meer. Om dan het scheprad op 16,5 omwentelingen te houden is in eerste benadering een overbrengingsverhouding van 1,4 op 1 nodig. Daarmee zou de Himriksmolen in de buurt komen van kleine wipmolens met een scheprad: de Kalkmolen is 1,44 op 1, de Lageveensemolen heeft 1,56 op 1. Een dergelijke verhouding is evenwel in een spinnekop niet eenvoudig te maken. De onderbonkelaar kan niet veel kleiner worden (zie bijgaande afbeelding.) De bovenbonkelaar kan wel groter, maar dan moet het bovenwiel zo ver naar voren, dat het moeilijk wordt om nog bij de hals te kunnen. Alle andere spinnekoppen hebben allemaal een vijzel.

Het is niet bekend waar de verre van ideale overbrengingsverhouding vandaan komt en hoe historisch die is. De molen is een aantal malen verplaatst en zeker twee keer volledig vernieuwd. Eén keer is hij afgebrand. De verplaatsing van De Grote Wielen bij Rijperkerk naar zijn huidige standplaats staat in de boeken als verplaatsing, maar kwam in feite neer op complete nieuwbouw. Volgens Piet Bootsma, molenaar op de voorganger van 1976, waren alleen de schenen op de toen nog houten bovenas origineel. Mogelijk zijn door de jaren heen met al die verplaatsingen

en tijden van verval en herbouw veranderingen aan het gaande werk ontstaan, maar een spinnekop blijft natuurlijk wel een spinnekop. Op oude foto's lijken ook de schepraderen van eerdere versies van de molen niet veel kleiner of breder. Er is wel eens voorgesteld het scheprad te verkleinen. Dat lost het probleem van de overbrengingsverhouding niet op. De omtreksnelheid daalt wel, maar dan neemt de tasting ook af. Dat heft elkaar op. In de woorden van Piet was de voorganger ook al "heel interessant om mee te draaien". Het is dus een uniek exemplaar, met bijzondere overbrengingsverhoudingen, met ook een voor een spinnekop ongebruikelijke vang en een soort bovenzeltje. Dat is met zekerheid een latere toevoeging.

Is dit een geslaagd compromis of totaal verkeerd ontworpen? Het lijkt in ieder geval niet waarschijnlijk, dat de gemeente Leeuwarden als eigenaar zin heeft geld en moeite te stoppen in het verbeteren van een molen. Die heeft geen nuttige functie meer in de waterhuishouding. En zowel, laat ze dan beginnen met de biotoop.

In memoriam Huub van Est

Op 12 december 2019 is Huub van Est overleden in zijn woonplaats Leeuwarden.

Huub was van 2007 tot en met 2012 eindredacteur van de Gildebrief. Onder zijn leiding is ook de jubileumnummer bij het 40-jarige bestaan van het Gilde uitgegeven.

Huub was geen molenaar maar voelde zich wel enorm bij de molens betrokken. Bij alle jaarvergaderingen en andere evenementen op molengebied was Huub tot november 2019 aanwezig. Hieronder mijn laatste mailwisseling met Huub.

2 okt. 2019 10:42
Hoi Huub,

Hoe gaat het er mee?

De laatste covers van de Gildebrief waren gevuld met molenaars die het Gilde ondersteunden, Heb jij zin om als oud hoofdredacteur op de cover te staan van de eerste Gildebrief in het nieuwe jaar?

Ik hoor het graag van je.

groet, Bas

14 okt. 2019 17:01

*Beste Bas,
Sorry dat ik nu pas reageer. Mijn computer begaf de geest en daarna nog een aantal mankementen. O.A. met email en telefoon. Het lijken wel mensen !*

Voel me vereerd maar wil er graag nog eerst even over praten.

Molenbloed zit in de genen heb ik ontdekt en ben bezig met autobiografische aantekeningen tot wat leesbaars te verheffen.

Zoals mijn moeder die nog een molen zag bouwen. Een verre achternicht met molenbloed die nu bij Barcelona voetbalt en nog veel meer.

Dus graag eerst even praten voor ik ja zeg op je voorstel.

Bel me maar. Praten we even verder of maken we een afspraak Molengroet

*Hubert,
(Zoals mijn grootvader die tegenover molen woonde mij pleegde te noemen)*

Erger jij je ook zo aan die windpropellers die ze molens noemen !!!!!!!

Via de telefoon hebben we

overleg gehad. Huub gaf aan dat hij nog wel een idee had voor een stuk in de Gildebrief. We hebben een afspraak gemaakt voor januari 2020. Deze ontmoeting heeft niet plaats mogen vinden.

Bas de Deugd

MOLENSTEENMAKERIJ

**HANS
TITULAER**

voorheen
HEINRICH VAN HEES

Alle soorten molenstenen, scherpdienst, afstellen, maaltechnisch advies.

Onderhoud aan oliestenen en pelstenen.

Restauratie van stenen en maalstoelen.

Kweernen, wrijfstenen, demo-steentjes.

Kneus- en scherphamers.

www.molenstenen.nl

Werkplaats: Eendenpoelseweg 6a, 6581 AB Malden, Nederland

Tel.: 0031 (0)24 696 36 54 / 0031 (0)6 53 66 76 86

E-mail: molensteenmakerij@planet.nl

Zeilmakerij van Neerven bv

**MOLENZEILEN IN
WK77 BRUIN OF WIT,
MARLON BOLUS ROOD**

Driek van Erpstraat 1

5341 AK OSS

Tel. 0412-624028

Fax. 0412-627973

info@zeilmakerijvanneerven.nl

**DEGELIJKHEID EN
GEGARANDEERD DE
BESTE KWALITEIT !!**

Jaarverslag 2019

DOOR: ANDRÉ CANRINUS, coördinator bliksemafleidercontrole

Organisatie

Afgelopen jaar hebben we Paul Breijs als nieuwe controleur in ons team mogen verwelkomen.

Op dit moment bestaat ons team uit de volgende personen:

- Hendrik-Jan Berghuis
- Paul Breijs
- André Canrinus
- Johan Krone
- Riekus Meijering
- Evert van Rooijen

Uitgevoerde controles

Afgelopen jaar hebben we een aantal molens mogen controleren die nog niet eerder door het Gilde gecontroleerd zijn. We zijn blij te mogen constateren dat deze dienst die het Gilde aan haar leden aanbiedt in belangstelling toeneemt.

In het afgelopen jaar hebben we 60 molens gecontroleerd. Deze controles zijn over de volgende provincies verdeeld:

Groningen	2
Drenthe	3
Overijssel	1
Gelderland	9
Utrecht	3
Noord-Holland	3
Zuid-Holland	27
Zeeland	7
Noord-Brabant	1
Limburg	4

Bijgaand kaartje laat op een andere manier zien hoe de controles over het land verdeeld zijn.

Resultaten

Bij deze 60 molens hebben we in totaal 83 adviezen uitgebracht. Dit is iets meer dan 1 advies per molen, ruim minder dan de ongeveer 2 adviezen per molen zoals we dat de laatste jaren hadden. Bij molens die regelmatig door de controleurs van het Gilde gecontroleerd worden, zien we dat het aantal adviezen afneemt. Dit betekent dat de kwaliteit van de bliksemafleiderinstallatie bij die molens minder gebreken vertoont. Dit is goed nieuws, want we doen dit werk uiteraard om ons molenbestand te beschermen tegen de gevolgen van blikseminslag.

Hersteladviezen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de adviezen die we het afgelopen jaar hebben uitgebracht:

Aardingskabel	5
Koperen brugjes op de roeden	15
Aardingssysteem	14
Doorverbinding roeden en askop	13
Stalen staartbalk/stalen spruit	5
Potentiaalvereffening	4
Ringleiding en afgaande leidingen	2
Metalen vlaggenmast	2
Overspanningsbeveiliging	1
Hemelwaterafvoer	1
Blusleiding	1

Zwakke schakel

Zoals elk jaar is de aardingskabel ook nu weer letterlijk de zwakke plek in de schakel. Voor een deel is dit te verklaren doordat deze kabel kwetsbaar is. Bij poldermolens wil deze kabel nog wel eens door een grasmaaier geraakt worden. Soms lijkt een beschadiging mee te vallen, maar elk punt waar de koperen aders aan de buitenlucht zijn blootgesteld, begint het inwateren en oxideren. Na verloop van tijd heeft dit breuk van de dunne aders tot gevolg met toename van de weerstand die daar bij hoort.

Mogelijke gebreken

Op de volgende pagina staan een drietal foto's met betrekking tot mogelijke gebreken aan de buigzame kabel.

Foto 1

De eerste foto laat een kabelklem zien met een daaraan gemonteerde kabel met veel gebroken draadjes. Als de kabel nog voldoende lengte heeft, is dit met een beetje handigheid door de molenaar zelf te herstellen. Maak de schroefverbinding los, kort de kabel een stukje in totdat er weer een schone, koperkleurig (dus niet zwarte) draad zichtbaar is. Schroef het schone onbeschadigde stuk koperdraad vast in de kabelklem. Let op: de rubbermantel mag natuurlijk niet onder de klem vastgezet worden, alleen de koperdraad. Het zal duidelijk zijn dat dit soort klemmen met de daarbij horende manier van bevestigen niet de beste zijn. Het kabeluiteinde blijft altijd blootgesteld aan de buitenlucht, waardoor vocht kan binnendringen. De kabel zal daarom na een beperkt aantal jaren opnieuw gaan oxideren, waarmee het proces van draadbreek zich zal herhalen.

Foto 2

De tweede foto toont een kabelklem met een aansluiting die wat dat betreft een stuk beter is. Om te beginnen zit aan het uiteinde van de kabel een kabelschoen om de koperen aders geperst. Vervolgens zit een stuk krimpkous over een deel van de kabelschoen en de kabelmantel verlijmd. Hierdoor ontstaat een waterdichte en luchtdichte verbinding die vele jaren probleemloos gebruik mogelijk maakt. Ten tweede is de kabelklem mechanisch stabiel. De bronzen klem die op de eerste foto getoond wordt, wil op termijn namelijk nog wel eens inscheuren.

Foto 3

De derde foto toont een kabel die getroffen is door een grasmaaier. In dit geval is zowel de rubberen mantel, als een deel van de koperen aders doorgesneden. In de meeste gevallen is er met deze kabel niets meer te beginnen.

Soms zie je dat de beschadigde kabel met tape omwikkeld wordt zoals op de vierde foto. Als alleen de rubberen mantel beschadigd is, kan dit als een tijdelijke oplossing gebruikt worden. De tape kan het binnendringen van vocht hooguit vertragen. In veruit de meeste gevallen blijkt dat na enige tijd de kabel toch last gaat krijgen van binnendringend vocht. Een noodreparatie moet dan ook gezien worden als een tijdelijke maatregel in afwachting van een nieuwe kabel.

Foto 4

Andere, minder zichtbare beschadigingen zijn droogtescheurtjes in de rubberen mantel. Deze treden op als de kabel ouder wordt. Door de kabel met enige regelmaat goed te bekijken kunnen deze scheurtjes gezien worden vóórdat deze inwateren tot gevolg hebben. Als een kabel droogtescheurtjes krijgt, moet deze vervangen worden.

Goed nieuws

Zoals elk jaar zijn er ook molens waar we bij de controle geen gebreken vastgesteld hebben. Het afgelopen jaar betrof het de volgende molens:

- Gelkenes Molen – Groot-Ambers
- De Jonge Sophia – Groot-Ambers
- De Windhond – Soest
- Wenninkmolen – Lintelo

Bezint eer gij begint

Deze titel doet het ergste vermoeden, maar het tegendeel is in dit artikel gelukkig het geval. De aanleiding om dit schrijven is de door onszelf gerenoveerde stelling van korenmolen De Lelie in Etten-Leur.

DOOR: GER ALBLAS

Inleiding

De Lelie is een ronde stenen stellingmolen in gebruik als korenmolen. Het fundament werd gelegd in 1801 en de molen werd eerst gebruikt voor het malen van eikenschors voor de leerlooierij in Leur. Later werd de molen ingericht als korenmolen. Tweemaal is de molen afgebrand: in 1833 en in 1937. Na deze laatste brand werd besloten de molen niet meer op te bouwen. Op 6 meter hoogte werd een betonnen plaat over de stomp gelegd. Er was wel een maalterij in gevestigd. Begin negentiger jaren werd een begin gemaakt met de herinrichting van de omgeving van de haven van Leur. Het herstel van de molen - als visitekaartje voor deze herinrichting - stond hoog op de verlanglijst van de burgerij van Leur.

Er werd een stichting opgericht en in de jaren daarna is de molen heropgebouwd. Plaatselijke ondernemers hebben daar een aanzienlijke bijdrage aan geleverd. Vanaf 1998 is de molen gefaseerd in gebruik genomen als korenmolen.

Twintig jaar later

In het voorjaar van 2019 waren er twijfels over het hout van de stelling. Een molenmaker werd advies gevraagd en die constateerde 10 slechte liggers en 10 zwakke planken. Vervanging werd aangeraden. Een offerte voor deze werkzaamheden kwam uit op een totaal van € 14.000 zonder BTW, maar ook zonder werkzaamheden aan de balie, het gebruik van rolsteigers of schaarlift en andere tegenvallers. Dit bedrag ging de financiële mogelijkheden van de Stichting te boven en de offerte ging in het onderste laatje.

Wat nu?

We besloten om zelf aan de slag te gaan zónder in te leveren op kwaliteit én veiligheid. Daartoe deden we gedegen onderzoek naar de omvang van de renovatie. Na het losmaken van stellingplanken werden we niet vrolijk van wat we daar zagen. Veel liggers vertoonden zichtbare aantasting en besloten werd om uit oogpunt van veiligheid alle 36 liggers te vervangen. De oorzaak van de aantasting was het verkeerd aanbrengen van het dakleer op de liggers: het dakleer was er niet op gebránd maar gespijkerd en daardoor drong water de liggers in. Ook waren er te korte en verkeerde schroeven

1. Poseren voor de bode

2. Losliggende planken

3. Oud en nieuw

4. Nieuwe balieschoortjes

gebruikt (geen gladde schacht) waardoor er planken loskwamen. Vooral de noordoost-zijde was er slecht aan toe: dit kwam doordat het slecht door de wind gedroogd werd. Bij de stellingplanken bleken de koppen aangetast, doordat deze tegen elkaar gelegd waren. Ook hier was dan geen mogelijkheid tot droging met voorspelbare gevolgen.

De voorbereiding

Nodig waren: een schaarlift, takel, staalkabel, touwen van voldoende lengte, steigerpijpen en steigerdelen. Dit alles werd door plaatselijke ondernemers in bruikleen gegeven. Daarnaast hadden we een serie zaag- en slijp- en schroef-boormachines nodig. Verder nog HoutMax-lijm, teflon-ringen en gekookte lijnolie. We kochten zelf speciale azobé-boren. Die zijn duur maar hun geld dubbel en dwars waard.

De baliestijl vormde de verbinding tussen twee velden en deze zat met een rechthoekige pen- en gatverbinding in de ligger. Deze werd vervangen door een beuken pen van 27 millimeter die verlijmd werd in een door ligger en stijl gemaakt gat. Daarvoor kochten we een speciale 28 millimeter azobé-boor.

De uitvoering

Het veilig vervangen van de liggers begon met het fixeren van de oude ligger plus schoor door middel van een op de stelling staande bok, steunend op de buurliggers. Uiteraard lagen de (losgemaakte) planken nog op deze liggers.

Waar dat voor de veiligheid nodig was, legden we extra steigerplanken.

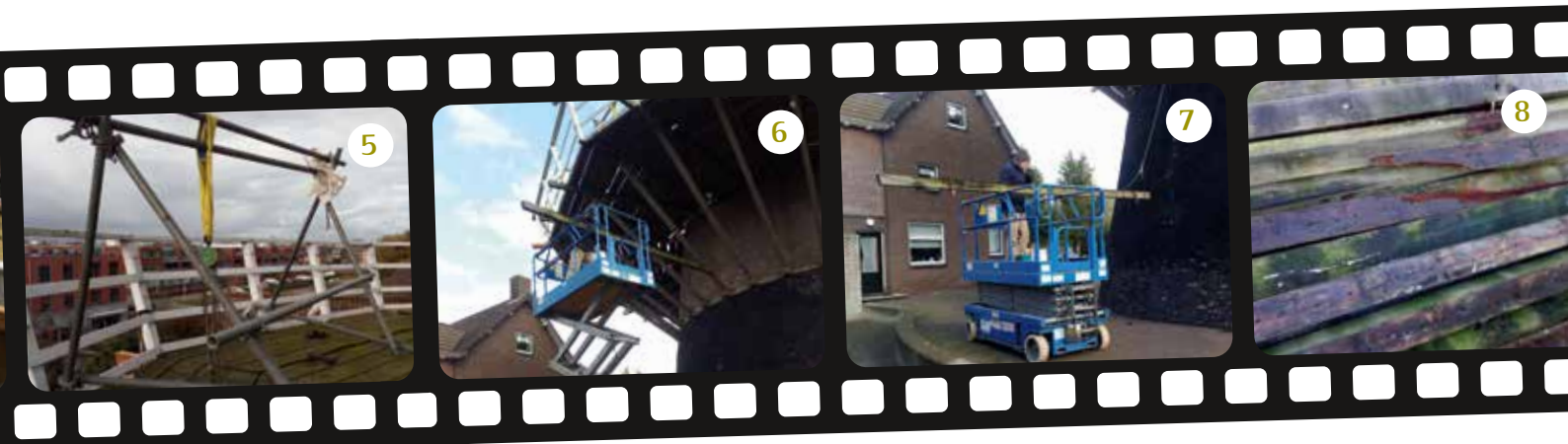
Daarna plaatsten we de schaarlift strak onder het einde van de ligger. Gelukkig is bij ons de molen rondom goed bestraat. Daarna maakten we de slotbouten van de ligger en van de schoor en de verbinding met de baliestijl los. De ligger lieten we met touwen zakken; het gewicht van de ligger was ongeveer 50 kilo. De maat van de slotboutgaten namen we over, gemeten vanaf de onderkant van de balk. Daarna konden we de balk op lengte afzagen en er een schuine kant aan maken, de balk omhoog brengen, de slotbout aanbrengen, de schaarlift gebruiken om de ligger nauwkeurig op hoogte te brengen. De ligger en schoor fixeerden we met een staalkabel en takel. Daarna kwam het boren van de overige gaten voor de slotbouten en het vastzetten met M8 (muurzijde) en M10 (stellingzijde). Bij de hoekligger moest met behulp van een mal het pengat in de ligger met de juiste helling voorgeboord worden. Nadat de hoekligger op z'n plaats lag, konden we van onder af door de ligger in de baliestijl boren, het eerder voorgeboorde gat is dan geleider. De pen zetten we vast met HoutMax. Bij de tussenliggers boorden we gaten voor slotbout M10 door de baliestijl. De 36 balieschoortjes moesten allemaal per stuk op maat worden gemaakt. We gebruikte daarvoor het resthout van de liggers. Bij de stellingplanken kozen we voor het vervangen van de buitenste (en langste) plank door een nieuwe van bilinga. De oude

planken werden omgedraaid, op maat gemaakt één plank naar binnen gelegd. Per plank kon hiermee ongeveer 7 centimeter 'winst' gemaakt worden en dat was in de meeste gevallen genoeg om het rotte gedeelte te verwijderen. Daarnaast werden de planken op teflon ringen van 6 millimeter gelegd waardoor ventilatie gegarandeerd was.

Nawoord

We hadden een goed uitgewerkt plan, waarbij we bij iedere stap beslissingen namen. We werkten twee aan twee in voortdurend overleg en elkaar steeds adviserend. Uiteindelijk werkten we zo gesmeerd, dat we een ligger in een uurtje konden vervangen als alles meezat. Met vier man lukte het meestal om op één dag vier liggers te vervangen, maar er was altijd wel iets wat tegenviel. Zo bleken er nogal wat bouten aangetast te zijn, waardoor ze muurvast in het hout zaten. Uitboren was dan de enige mogelijkheid. Ook gooide Pluvius regelmatig 'roet in het eten'.

Uiteindelijk hebben we er ruim vijf weken over gedaan om 36 liggers en 192 planken aan te brengen. Daarbij moet gezegd worden dat we aangepaste werktijden hadden: onze Benjamin was 65, de Nestor 76 jaar oud. Niet onvermeld mag blijven, dat we onze plannen van te voren hebben laten toetsen op uitvoerbaarheid en veiligheid door een deskundige uit de bouwwereld. Deze had geen noemenswaardige opmerkingen over het plan.

5. Hijsstelling voor de stellingschoor

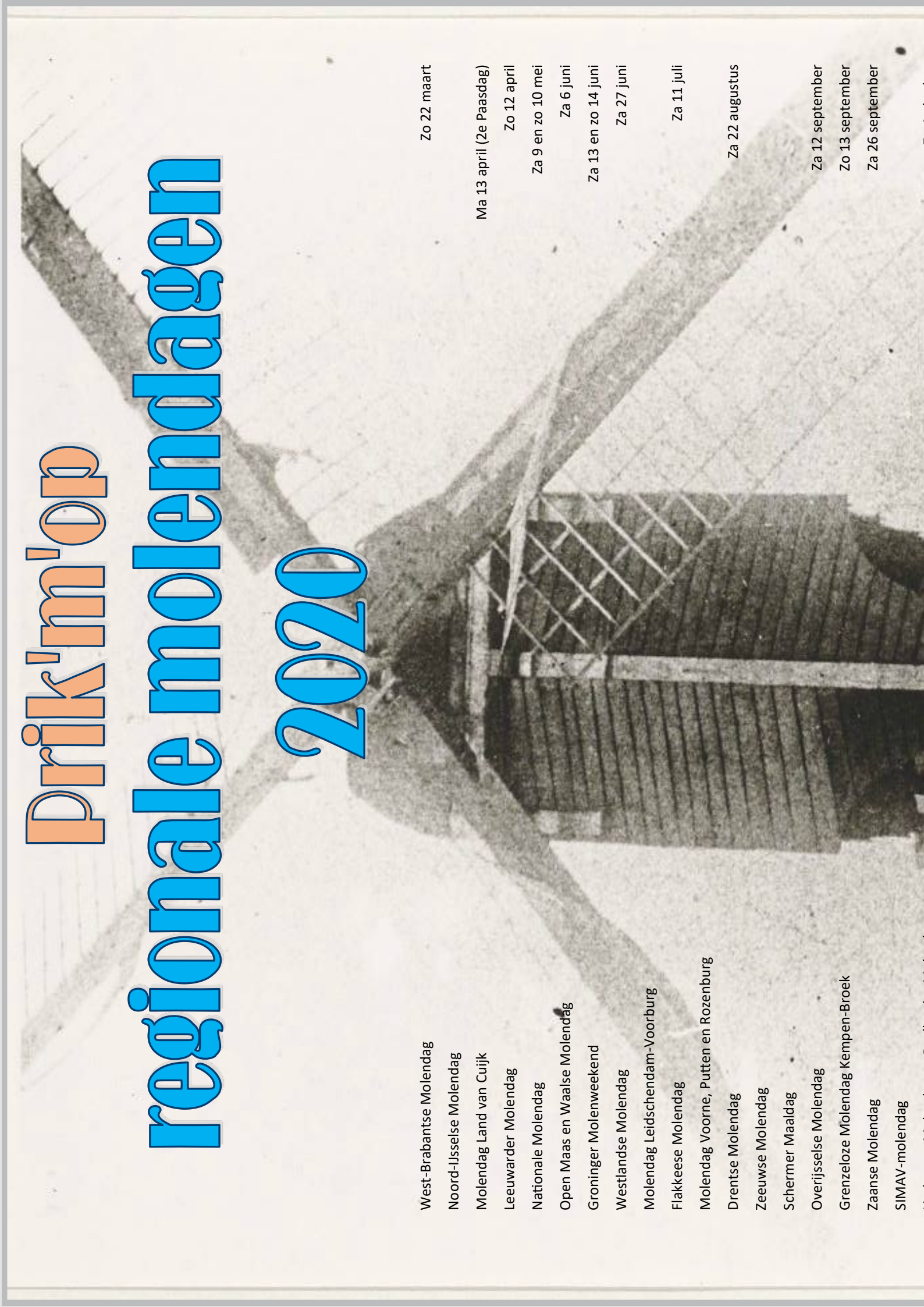
6. Ligger gedemonteerd

7. Afvoeren van de ligger

8. Gebroken ligger

Prik'm'Op

regionale molendagen 2020

West-Brabantse Molendag	Zo 22 maart
Noord-IJsselse Molendag	Ma 13 april (2e Paasdag)
Molendag Land van Cuijk	Zo 12 april
Leeuwarder Molendag	Za 9 en zo 10 mei
Nationale Molendag	Za 6 juni
Open Maas en Waalse Molendag	Za 13 en zo 14 juni
Groninger Molenweekend	Za 27 juni
Westlandse Molendag	Za 11 juli
Molendag Leidschendam-Voorburg	Za 22 augustus
Flakkeese Molendag	Za 12 september
Molendag Voorne, Putten en Rozenburg	Zo 13 september
Drentse Molendag	Za 26 september
Zeeuwse Molendag	
Schermer Maaldag	
Overijsselse Molendag	
Grenzeloze Molendag Kempen-Broek	
Zaanse Molendag	
SIMAV-molendag	

Limburgse Molendag en Peellandse Molendag

Friese Molendag

Hoeksche-Waardse Molendag

Zijper Molendag

Rijnlandse Molendag

Molendag Tielerswaard

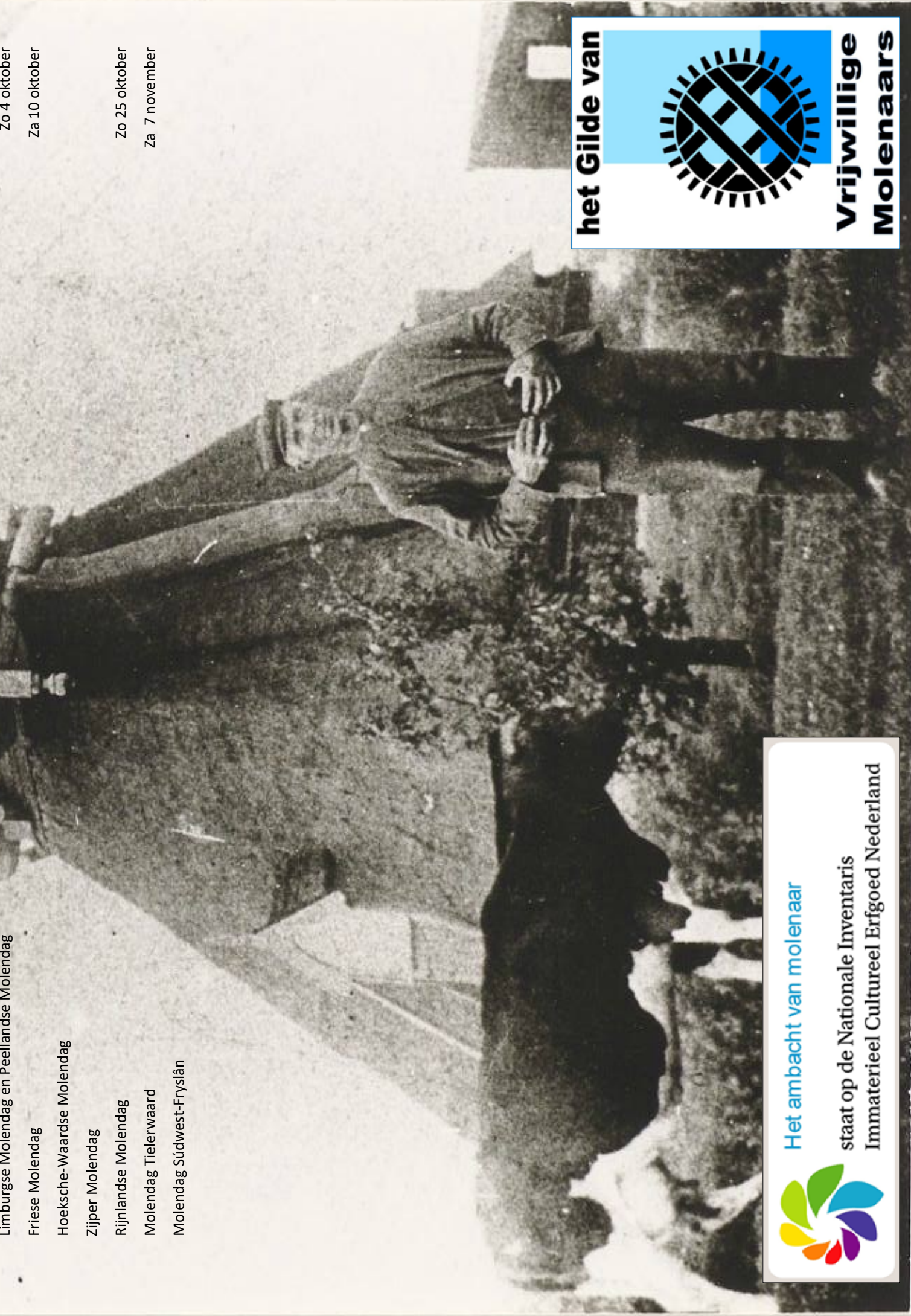
Molendag Súdwest-Fryslân

Zo 4 oktober

Za 10 oktober

Zo 25 oktober

Za 7 november

Het ambacht van molenaar

staat op de Nationale Inventaris
Immaterieel Cultureel Erfgoed Nederland

het Gilde van

Vrijwillige
Molenaars

Luc Cervat

Schuddebak

Maalstoel en buil

Granieten molenstenen

DOOR: BERTRAN STOMP

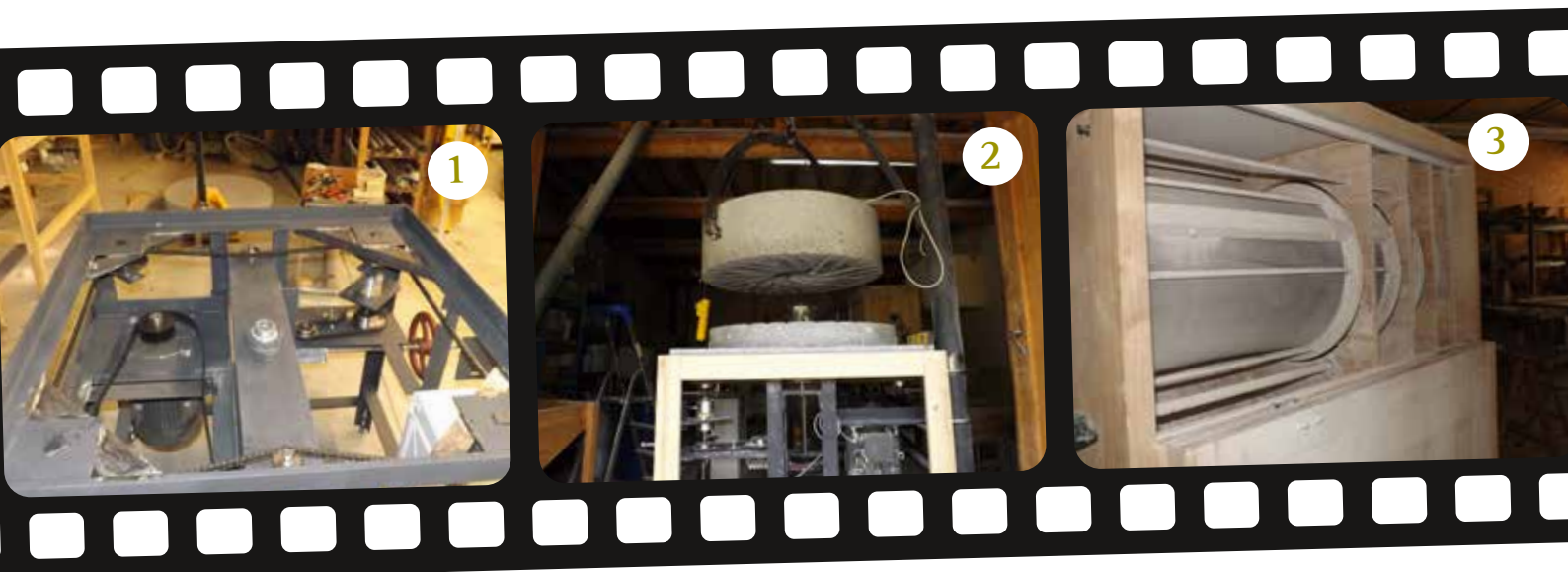
Op enige tientallen plaatsen in Frankrijk bakken bakkers en boeren traditioneel Frans brood. Daarvan is het meel gemalen met granieten molenstenen. Deze broden zijn het resultaat van een jarenlange zoektocht van een molenaar en molenbouwer in het zuiden van Frankrijk. Zijn naam is Luc Cervat.

Overstap

Luc is van Nederlandse ouders, geboren in

Zwitserland en van oorsprong een bouwkundig constructeur. Hij heeft lange tijd voor een groot architectenbureau tal van ontwerpen voor nieuwe en oude gebouwen gemaakt. In 1990 heeft hij besloten het roer in zijn leven helemaal om te gooien. Hij ging in Frankrijk op zoek naar een leven waarin de kleinschalige samenleving en de natuur weer centraal staan. Eerst als biologisch boer en later als molenaar en molenmaker heeft hij dat gevonden. Op zoek

naar beter brood van zijn zelf geteelde tarwe kwam hij in aanraking met molens. De slechte ervaringen met het meel van maalderijen en de resultaten van kleine in Azië geproduceerde molentjes brachten Luc ertoe om zelf een molen te bouwen en wel op traditionele wijze. Zijn doel: het evenaren van het meel dat vroeger op grote schaal op Franse stenen door wind- en watergedreven molens werd geproduceerd. Het zoetwaterkwarts dat voor de Franse molenste-

nen werd gebruikt is allang geleden verbruikt en niet meer te verkrijgen. Een alternatief moest gevonden worden. Een bevriende steenhouwer bracht Luc op het idee om graniet te gebruiken als materiaal voor molenstenen. Graniet kon vroeger nooit gebruikt worden, omdat er geen gereedschap was om het goed te bewerken. Na veel onderzoek, experimenten en hulp van Franse molensteenmakers is het gelukt om prachtig malende molenstenen met een recht pandscherpsel te maken.

Op bezoek

Ik heb Luc in het Nederlands Openlucht Museum in Arnhem ontmoet tijdens zijn vakantie in Nederland. Wij raakten aan de praat over de puntsteen die te vinden is in stellingmolen Het Fortuin. In diezelfde week is hij mij komen opzoeken op de Bronkhorstermolen in Steenderen. Daar hebben wij uren verder gepraat. Wij namen afscheid en spraken af dat ik hem zou opzoeken als ik ooit eens in de buurt was. Een maand later zocht ik hem op in z'n bedrijf vlak bij Valance. In zijn werkplaats bouwt Luc traditionele maalstoelen met granieten molenstenen en eventueel met een geïntegreerde borstelbui. De werkplaats bevindt zich in een grote verzamelloods. In het deel dat Luc huurt staat vol met moderne machines om alle onderdelen nauwkeurig te kunnen maken. Luc maakt bijna alles zelf. Verderop draait een

maalstoel van zijn hand waarin het tarwe van een aantal boeren en bakkers uit de regio wordt gemalen. Luc heeft het er druk mee, maar hij heeft genoeg tijd om mij alles te laten zien en alles uit te leggen.

Klassieke opbouw

De ligger met een pandscherpsel is voorzien van een steenbus. Daar loopt een bolspil doorheen en die grijpt in een balanceerrijs.

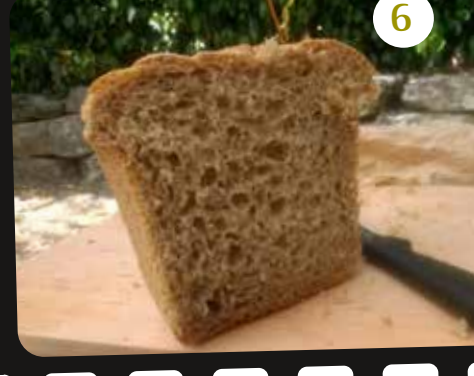
De rijs is gelagerd in een licht holle looper ook met een pandscherpsel. De lagers zijn in de looper vastgezet met een soort cement. De diameter van de stenen is 100 centimeter, de dikte van de looper is 30 centimeter en het gewicht is 600 kilo. De vlakke ligger is bijzonder van vorm. Hij bestaat uit een vierkante basis van enkele centimeters hoog.

Daar boven is de ronde vorm uitgeslepen met dezelfde diameter als de looper. De ligger rust op een stalen frame dat in hoogte verstelbaar is en heel nauwkeurig bediend kan worden met een handwiel. Het handwiel drijft een ketting aan die de van de hoogte op de vier hoekpunten gelijktijdig uitvoert, zodat de ligger in precies dezelfde horizontale stand beweegt. Er is dus voor gekozen om de ligger in hoogte te verstellen in plaats van de looper. De stenen zijn omsloten door een kuip van hout en roestvrijstaal met een houten kuipdeksel. De schuddebak wordt bewogen door een excentrische ring die met de looper mee draait. Boven de

schuddebak bevindt zich een traditionele kaar. De looper kan elektrisch worden aangedreven of vanaf een gaande werk in een traditionele molen. Het malen gaat het best bij 140 omwentelingen per minuut. De maalstoel waarmee Luc werkt is gekoppeld aan een eveneens door hem ontwikkelde borstelbui. Via een schroef wordt het meel verplaatst naar de buil en daar wordt het met overdruk in gezeefd in vier fracties: 230, 300, 400, 600 micrometer. Het rendement van het geheel is ongeveer 80 procent. Het resultaat is werkelijk fantastisch, ik heb nog nooit zo'n mooi bloem gevoeld, zeker de 230 micrometer fractie voelt aan als zijde.

Resultaat

De hoeveelheid mooi, fijn bloem is 75 kilo per uur en voor een grovere maling wordt dat verdubbeld. De maalstoel is wel voorzien van een aantal elektronische beveiligingen, zodat er onbemand gemalen kan worden. Er zijn sensoren voor bewaking van 'kaar leeg', 'zak vol' en 'meeltemperatuur te hoog' aangebracht. Ik vroeg aan Luc of het mogelijk zou zijn om traditionele maalstenen te vervangen door granieten exemplaren. Dat was volgens hem geen probleem en ook de geschatte kosten voor een 140 centimeter steen vielen mij erg mee: zo'n € 2.500. Het grote voordeel van graniet is, dat zo'n steen maar eens in de 100.000 uur opnieuw gebild hoeft te worden. Dan komt Luc aan met een brood dat hij die morgen heeft gebakken: heerlijk van geur en lichtbruin van kleur, stevig en heel luchtig. We proeven het: tja, heerlijk Frans brood. Ik krijg een zak van 6 kilo mee voor bruinbrood (korrel 300) om thuis te bakken.

1. Frame voor ligger 2. Maalstoel 3. Bui 4. Klaar om te bakken 5. Uit de oven 6. Brood

Eindelijk voorjaar

DOOR: ANJA NOORLANDER, tekst
DANIELLA DE HAAN, foto's

INSTAGRAM: @ODE_AAN_DE_MOLENAARS

Winterdip

De dames die de 'Ode aan molenaars' brengen, zijn er klaar mee. Wat is dit een matige winter! Hooguit drie nachten hebben we gehad met een temperatuur wat op vorst leek. Het houthok op het 'hoofdkantoor' van de dames blijft dit jaar opvallend vol. Verder valt er regen, regen en regen. Hier en daar is er voor de afwisseling een dagje mist of miezer. Een enkel moment komt er wat zonneschijn, maar dan weer geen wind. Afgelopen winter is één langgerekte herfst. Molenaars zien wij tijdens het knotten van wilgen tot hun enkels in de bagger staan. De fruitbomen lopen uit terwijl er gesnoeid wordt. Nijlganzen hebben in januari hun eerste jongen. Een nieuwe term doet deze winter zijn intrede: het wintermaaien van het erf. We zien wel prachtige luchten, wat molens nog mooier maakt. Echter, de Ode gaat over molenaars. Wat had

Daniella gehoopt op foto's van molentochten, van koek en zopie bij molens, maar dan hoe molenaars daar naar kijken.

Rokjesdag

Het is koud en de benen zijn te wit, maar wij kunnen het niet laten. We zitten even in het voorjaarszonnetje op het bankje bij een molen waar we te gast zijn. te genieten van de gastvrijheid van de molenaar, goede koffie en de rust. Daniella en ik hebben zin in het voorjaar. Dat geeft nieuw leven op kades: krokussen, narcissen, bloeiende bloesem, maar ook lammeren en ander klein grut. Daar worden we blij van, ook al zorgt het voor oponthoud: niet alle schapen gaan aan de kant voor twee dames in een auto. Toeteren helpt niet, want lammeren gaan er alleen maar schaapachtiger van kijken. We hebben eigenlijk erge zin in dit jaar! Dat betekent molenaars die komend

jaar eindelijk op hun molen gaan wonen, nieuwe molenaars ontmoeten, weer avonturen beleven om bij molens te komen en goede verhalen aanhoren.

Brand door vuurwerk

DOOR: JAAP GRIN, vrijwillige molenaar op de Koggemolen/Westtuit No 7 in Aartswoud en medewerker van de voormalige restauratieploeg

Ongetwijfeld heeft u met afschuw gekeken naar foto's of filmpjes van de brandende Ceres in Bovenkarspel.

Vanaf januari 1991 tot halverwege 1998 is er door een groepje enthousiaste vrijwilligers hard gewerkt om de vervallen korenmolen weer volledig maalvaardig te herstellen. Op 3 juli 1998 was de officiële opening. Nu, 21 jaar later, rest er een zwartgeblakerd karkas.

De huidige molenaarsploeg en de voormalige restauratieploeg zijn behoorlijk aangeslagen.

Één ding weet ik nu zeker. Mijn stem gaat bij een volgende verkiezing naar de partij die haar steun geeft aan een vuurwerkverbod.

Ik hoop dat u er ook zo over denkt.

Boeken

DOOR: BAS DE DEUGD

Bij de redactie komen regelmatig verzoeken binnen om in De Gildebrief aandacht te besteden aan nieuwe boeken. Deze verzoeken beantwoorden wij meestal met: "Schrijf zelf een stukje, lever dit in met een foto en wij plaatsen het in De Gildebrief". Soms komt het ook voor dat we zeggen: "Plaats een advertentie". In december lagen er echter zomaar twee nieuwe boeken in mijn brievenbus: *De Santpoortse korenmolen* en *De Heumense molens*. Het zijn duidelijk twee mooie boeken over lokale molens. Dit is een goede actie die ik niet in stilte voorbij kan laten gaan.

De Heumense molens - Een bewogen geschiedenis van molens en molenaars in Heumen, Malden, Nederasselt en Overasselt vertelt het verhaal over de molens in de gemeente Heumen, een bewogen geschiedenis van molens en molenaars. Naast de molens worden ook beroemde molenaarsfamilies uitvoerig in kaart gebracht. Dit boek telt 120 bladzijden en is voor € 17,50 te bestellen in de boekhandel of via www.erfgoedheumen.nl.

De redactie van De Gildebrief wil beide boeken graag delen met de lezers. Je kan kans maken op het boek van je voorkeur door ons te laten weten wat je van De Gildebrief vindt. Stuur ons jouw reactie met je voorkeur en je adres en wij verloten de boeken onder de inzenders.

De Santpoortse korenmolen - Over graan, malen, meel en brood vanaf de komst van de oermens in onze streken begint zijn verhaal over de geschiedenis van het malen en gaat mooi verder met de geschiedenis van de molen. Dit boek met harde kافت telt 212 bladzijden en kost € 24,95.

Het boek is te verkrijgen bij de molen of via info@molendezandhaas.nl. Bij verzending komt er € 5 verzendkosten bij.

Over zeeg en schoot en houten roeden

Voor 1980 werden gelaste roeden altijd op grond van ervaring samengesteld. Over de dikte van de platen en over de plaats en de wijze van het maken van de stuiklassen waren de roedemakers het niet altijd eens. De toenmalige Rijksdienst voor de Monumentenzorg wilde aan deze ongelijkheid een einde maken. Het ingenieursbureau W.O. Wassenaar b.v. in Haren ontving de opdracht om hierover met richtlijnen te komen. Het bureau kreeg de mening van diverse molendeskundigen. Behalve een dik rapport leverde het bureau ook tekeningen.

DOOR: JAN HOFSTRA

Daarop valt te zien hoe gelaste roeden gemaakt moeten worden. Via een overzichtelijk schema kon men nu gelijk zien hoe dik de platen moesten zijn in een willekeurige doorsnede als de vlucht en afmetingen in de bovenas bekend waren. Tot slot was ook een standaardformulier toegevoegd waarin men de diverse gegevens kon opgeven. Om beter vrij te kunnen draaien van de hoeken van een molen wordt de binnenroede meestal voorzien van een bocht. In het rapport en het formulier wordt dit de "porring" genoemd. Ook de schuimte van ieder hekgat kan in het formulier worden opgegeven. In het rapport en het formulier wordt deze schuimte de "zeeg" genoemd. Ik heb dit altijd voor zoete koek geslikt, maar het viel me daarna wel op, dat ik deze benamingen nooit in dezelfde zin in oude molenboeken of bouwbestekken tegenkwam.

De zeeg

In de gedeeltelijk bewaarde administratie van de Gebroeders Pot is ook nooit sprake van "porring", maar heeft men het meestal gewoon over "de bocht". In de bouwbestekken voor de molens van de Bleiswijkse droogmakerij (1772) worden "Rigase Moolenroeden" voorgeschreven. Het gaat hier om grenenhout uit de Baltische staten. De buitenroede moet recht worden gemaakt en de binnenroede moet "*neegen duimen Seeg*" krijgen. Het woord "zeeg" heeft hier dus betrekking op de bocht in de roede. In Kramers woordenboek staat bij zeeg: "*ronding naar boven (van*

een vaartuig)" en dat lijkt ook niet op een bepaalde hoek.

In het bestek voor de Googermolen uit 1717 staat, dat de houten koker waar de vijzel in komt te draaien, een "*nederdalende zeeg*" moet krijgen, even groot als de doorbuiging van de vijzel wanneer deze op zijn lagers ligt. In een gedrukt bestek voor een molen bij Westergeest (1878) worden roeden van Amerikaans grenen voorgeschreven. Die moeten beide een bocht krijgen: "*De binnenroede 32 en de buitenroede 15 centimeter zeeg*".

Vaststelling: de bocht in een roede heet zeeg.

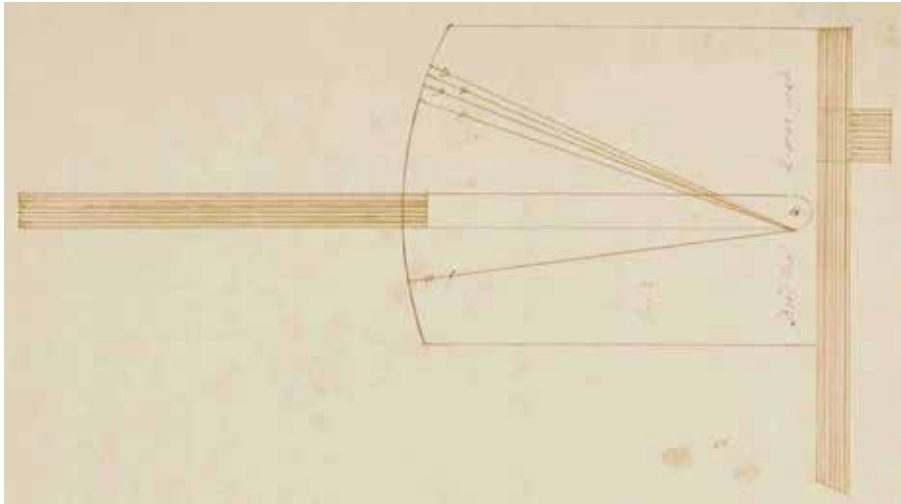
Poring

Dan de vraag hoe ze toch aan porring komen. Alleen bij molenmaker Krook kom ik iets tegen wat er op lijkt. In zijn molenboek uit 1850 beschrijft hij een schepradmolen met een vlucht van 27,25 meter. De binnenroede moet daar een "*sporing*" krijgen van 28 tot 30 centimeter en de buitenroede 8 tot 10 centimeter. Dit woord is gemakkelijker te verklaren, want de einden van de roeden moeten immers min of meer in het zelfde spoor lopen, oftewel "sporen". In werkelijkheid lopen ze natuurlijk nooit allemaal precies in het zelfde spoor, dat is alleen bij een haspelwiekenkruis het geval. Bij de molen van Krook zit er in de bovenas een afstand van bijna 50 centimeter tussen de voorzijden van beide roeden. Hieruit volgt dat er tussen de einden een verschil van 30 centimeter blijft bestaan. Moderne windturbines hebben nooit een dergelijk zeeg, maar wel eens een zeeg net de

andere kant op. Ten gevolge van de centrifugaalkracht willen de enden naar voren buigen en dit wordt tegengegaan door de winddruk, zodat beide krachten elkaar min of meer opheffen. In het begin ging men daar wel eens te ver in, zodat bij sommige windturbines de wieken in een storm tegen de paal sloegen. Dat kwam doordat na een zaam het toerental (en daardoor de centrifugaalkracht) erg terug was gelopen en de daarop volgende windstoot de bladen erg liet doorbuigen.

De schoot

Als het woord zeeg dan geen betrekking heeft op de schuimte van de heklatten door de roede, hoe heet dit dan wel? In de molenboeken van Johannis van Zyl en Van Natrus en anderen komt hiervoor helemaal geen benaming voor. Daar staat alleen dat de gaten in de roede volgens een bepaalde mal geboord moeten worden. In deze molenboeken kan men verschillende mallen vinden. De mal bestond altijd uit een houten plankje dat men tegen de bordzijde van de roede kon houden. Op de mal stond dan de schuimte aangegeven van een aantal heklatnummers. Met een lange lepelboor of avegaar werden dan eerst die gaten geboord. Hierbij hield men de boor steeds evenwijdig met de lijnen op de mal. Er waren ook mallen met daarop een wijzer. Bij het te boren gat zette men de wijzer dan op de aangegeven hoek. Hierdoor kon men zich niet vergissen en bovendien kon het plankje daardoor kleiner blijven (zie afbeelding 1).

Afbeelding 1: Afbeelding van een roedemal. De verticale lat werd tegen de bordzijde van de roede gelegd met het klosje op de voorzijde. Op de mal staan de schuinten aangegeven van drie gaten van de binnenroede en drie gaten van de buitenroede. De wijzer wordt op de hoek gezet die het betreffende hekgat moet krijgen en de boor wordt daarbij evenwijdig met de wijzer gehouden. (Bron: Fries museum, lade molens)

In de te boren gaten werden dan latten gestoken die ongeveer een voet aan de bordzijde kwamen uit te steken. Aan allebei de uiteinden van de latten werd dan een draad gespannen. Bij het boren van de tussenliggende gaten werd de boor tussen de draden gehouden. In de genoemde molenboeken worden meestal maar een vijftal gaten vol-

gens de mal geboord. Krook geeft er acht op. Op de kleinere molens in Friesland volstond men meestal met drie gaten: het eerste en laatste gat en het gat op een derde van het hekwerk. Vandaar dat die molens vaak een felle sprong in het hekwerk hebben (zie afbeelding 2).

Afbeelding 2: Spinnekop bij Lutkewierum met duidelijk een felle sprong in het hekwerk. (Foto uit de oorlogsinventarisatie)

Het was wel algemeen gebruikelijk om het hekwerk van de binnenroede een graad of twee minder diepte te geven, omdat de zeilen van deze roede altijd het eerste slaan. In de oude molenbestekken heeft men het ook wel over de mal, maar vaker komt men daar tegen dat de roeden volgens een "goede schoot" geboord moeten worden. In het eerdere genoemde woordenboek staat bij schoot: "touw waarmee de benedenhoek van het zeil wordt vastgehouden". En bij de schoot vierden: "het touw laten schieten om het zeil boller te doen staan". Het woord schoot is dus waarschijnlijk afkomstig uit de zeilvaart en hiermee geeft men dus meer of mindere de bolling van het hekwerk van de molen aan. Bij een diepe schoot staan de heklatten erg naar achteren. Het woord heeft dus geen betrekking op de stand van een enkele heklat, maar op de algemene vorm van het hekwerk. Voor het aangeven van de schuimte van een enkel hekgat heeft men het gewoon over "de schuimte" of de "hoek".

Afbeelding 3: Zijaanzicht van de Oukoper Molen in Nieuwersluis. In het hekwerk van de horizontale roede is duidelijk een bolling te zien.

Als men ieder volgend hekgat met dezelfde hoek schuiner zet krijgt men rechte zoomlatten. Ondanks dat de bovenste latten dan toch flink naar achteren kunnen komen te staan, komt er zo weinig schoot of bolling in het hekwerk. Bij dekkerwieken werd dit vaak toegepast. Het hekwerk lijkt hierdoor erg op een scheluwe ladder. Door de onderste lat flink naar voren te zetten en de bovenste latten weer terug te laten lopen, kan men een flinke bolling of schoot in het hekwerk krijgen, zonder dat de schuinste lat erg veel naar achteren staat (zie afbeelding 3).

Bijna ongeval door riembreuk

DOOR: HAY CLAESSEN

Tijdens de bediening van de lichtboom van het maalkoppel van de achtermolen is plots de riem gebroken. De lichtboom schoot omhoog en raakte molenaar net niet.

Omschrijving

Het voorval vond plaats op de standermolen van Urmond in het zuiden van de provincie Limburg. De molen beschikt over twee maalkoppels. Het maalkoppel van de achtermolen is niet meer in gebruik, omdat het koppel stenen versleten is. De kuip daarvan ligt open om de stenen aan bezoekers te laten zien. Onder

dit maalkoppel bevindt zich de zogenaamde hel. Deze ruimte wordt voor het grootste deel gebruikt als opslagruimte voor materialen en is toegankelijk door het wegklappen van een trapje. Om het wegklappen van het trapje mogelijk te maken moet de lichtboom daar een centimeter of twintig gelicht worden. Tijdens het lichten brak de riem plotseling en scheerde de omhoog springende lichtboom rakelings langs het gezicht van de molenaar.

Oorzaak

In de riem bevinden zich stiksels om de benodigde lussen of ogen te maken. Door deze stiksels aan te brengen ontstaan er hele rijtjes

gaatjes in de riem. De riem wordt op die plek door die gaatjes verzwakt. Door gebruik en veroudering ontstaat op die plek op den duur een breekvlak. Uiteindelijk scheurt de riem hier af.

Maatregelen

Gebruik bovenstaande ervaring om eens goed de riemen in je eigen molen te controleren. Controleer op het ontstaan van deze riembreuken en vervang de riem indien nodig op tijd of repareer hem waar mogelijk. Begrens de beweging die lichtboom kan maken bij riembreuk. Dit kan bijvoorbeeld door het aanbrengen van een ketting.

Werkzaamheden Oostendorper Watermolen

DOOR: GERRIT OLINK, molenaar op de Oostendorper Watermolen

Na lang wachten kunnen we nu melden, dat er dan eindelijk dit jaar het een en ander aan de Oostendorper watermolen gaat gebeuren. Op 15 januari was er een eerste gesprek op de watermolen van onze coördinator Jo Wassing met vertegenwoordigers van de gemeente, molenmaker, monumentenwacht en monumentenadvies. Afgesproken is dat er dit jaar de bonte knaagkever zal worden bestreden door middel van vergassing. Dus het wordt geen verhitting waar eerst sprake van zou zijn, dit in verband met de vervolgschade: krimp. Verder zal molenmaker Vaags een kostenplaatje maken van alle zaken die in het rapport van de Monumentenwacht opgeschreven zijn: onder andere het vervangen van het achterste waterrad van de korenmolen en het goed lopend maken van de maalschutten. Over vier weken komen wij weer bij elkaar en heeft Vaags een eerste prijsopgave. Daarna kunnen definitieve afspraken gemaakt worden.

De gemeente heeft subsidie van de provincie ontvangen en die moet dit jaar besteed worden. Wij er hebben dus vertrouwen in, dat er dit jaar het een en ander wordt uitgevoerd.

Molentermen (2)

DOOR: BAREND ZINKWEG

In de molen kom je veel onderdelen tegen waarvan de naam helemaal niet lijkt op iets wat je al eens eerder bent tegen gekomen. Dan valt het niet mee om zo'n naam te onthouden. Het helpt om daar dan eens langer naar te kijken en je af te vragen waar je het aan doet denken. Het helpt ook om zo af en toe eens een woordenboek te openen of iets op te zoeken op het internet.

Slijtage

De vangbalk heeft een scharnierpunt in de *ezel* of *hanger*. Er is weinig fantasie voor nodig om je hier iets bij voor te stellen: een ezel is een lastdier en in de molen draagt het de vangbalk. Ja en de *hanger* doet niets meer dan dat: dat hangt. Bij molens met een vanghaak en een buitenwipstok kan de vangbalk heen en weer bewegen en bij gebruik de vanghaak missen. Om zijdelingse bewegingen tegen te gaan is daar het *hangereel* aangebracht. En wat kan je daar dan van maken. Nou, wat dacht je van *hanggareel*. Dat *hang* is wel duidelijk, want het hangt aan het voeghout. Dat *gareel* komt van "halsjuk van dieren". Dat juk hangt om de hals bijvoorbeeld van een paard en aan dat juk zijn de riemen vastgemaakt waarmee het de wagen of de ploeg trekt. In een spreekwoordenboek kwam ik ook iets tegen. Bij "in het gareel houden" staat: "zorgen dat hij geen bokkesprongen maakt". Als we iets niet willen, is het wel dat de vangbalk bokkesprongen maakt. Ik denk dat in de loop van de tijd er bij *hanggareel* bij een paar letters wat slijtage is opgetreden en het *hangereel* is geworden.

Hanggareel

Dierennaam

In de molens hebben veel onderdelen een naam van een dier gekregen of de naam van een deel van een dier. Bij de meeste daarvan is wel duidelijk waarom. Soms wordt er een dierennaam gebruikt die nu verouderd is. Dat zou heel goed kunnen bij het woord *kieft*. In de Basis cursus staat in deel 6.3.1.: "Op het uiteinde van ieder end is soms een veer of een *kieft* aangebracht om het rechteronder-

hoektouw van het zeil vast te zetten." Dat vastzetten doe je dan door het touw er achter te klemmen. Die veer kan heel goed een onderdeel van een dier zijn: vrij dun en enigszins beweeglijk. In een woordenboek kom ik bij *kieft* tegen: "gewestelijke naam van de kieft". Als je dan kijkt hoe die kieft er uit ziet en hoe een kieft er uit ziet, dan kan je je voorstellen hoe dat onderdeel aan z'n naam gekomen is.

Kieft

Hou steeds in de gaten: als je alleen de naam van een onderdeel kent, weet je nog helemaal niets. Weten is goed, snappen is beter. Blijf daarom nieuwsgierig en ga op zoek.

Kieft

Koning Molenzeilen

- Nieuwe zeilen
- Reparaties
- Touwwerk
- Smeermiddelen
- En meer...

Fa. Koning v.o.f.
058-2135830 / 06-15107316
info@koning-molenzeeilen.nl

www.koning-molenzeeilen.nl

Vore, convergentielijn en squall line

Al eerder heb ik het eens beschreven, maar ook ik leer bij. Daarom eens een wat uitgebreidere blik op verschillende weersverschijnselen die met elkaar samenhangen. Een *vore* of *convergentielijn* is een lijn met een windsprong die van zuid naar noord of zuidwest naar noordoost over ons land trekt. Een *squall line* bestaat vaak uit opgelijnde regen- en onweersbuien.

DOOR: DAVID HENNEVELD

Een aanstormende squall line vanuit het zuidwesten. De kijkrichting is over Soest naar het zuiden.

Vore

In dit artikel schrijf ik alleen over vores en die zijn hetzelfde als een convergentielijnen. Op een weerkaart worden ze in **ROOD** weergegeven: als een doorgetrokken, rode lijn of een stippellijn met visgraad-motief. Ze komen altijd vóór een koufront voor. Op een zwartwit kaart zijn het zwarte of gestippelde lijnen.

Belangrijk is de ligging op een weerkaart: hoe trekken ze over Nederland? Trekken ze van zuid naar noord of van zuidwest naar noordoost? De buien ontwikkelen zich namelijk zoals de rode lijn op de weerkaart getekend is.

Ontstaan

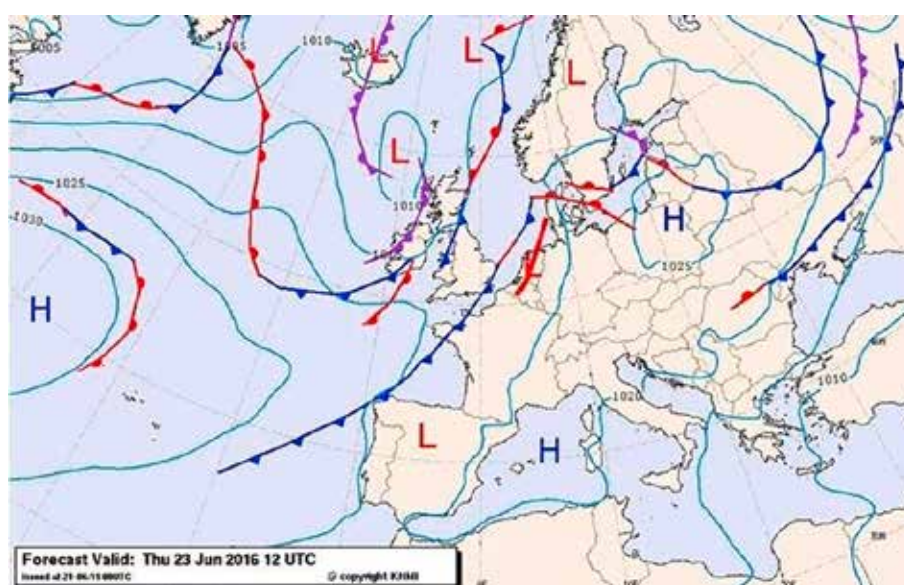
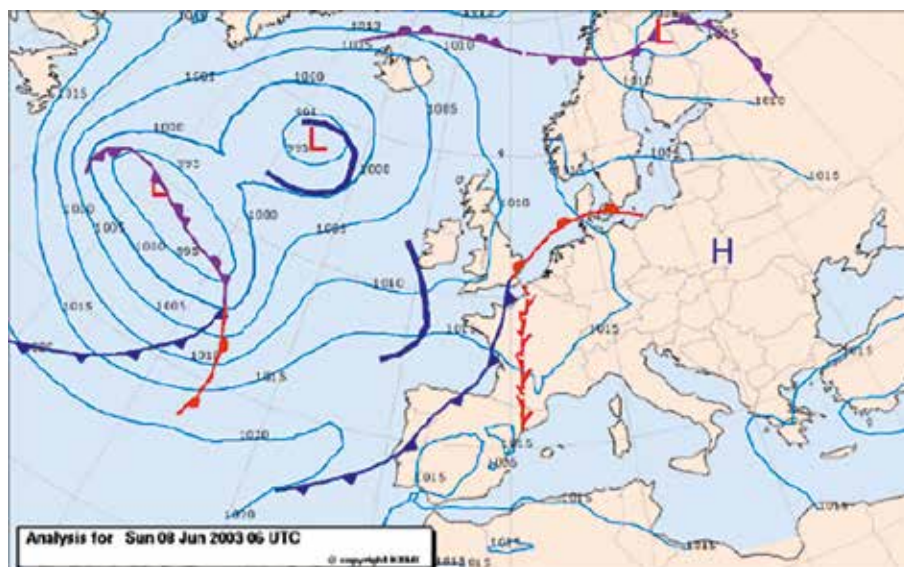
In de late lente, zomer en vroege herfst

komt een vore vaak voor in de warme sector van een lagedruk gebied. Zo'n vore ligt vóór een koufront uit en als ze voorkomen of zich ontwikkelen worden deze altijd op een weerkaart ingetekend. Deze vores ontstaan altijd in de warme lucht boven Frankrijk onder invloed van lagedruk in de buurt. Het worden dan ook wel *thermische vores* genoemd, omdat ze ontstaan door de warmte/

hitte aldaar. Als boven Frankrijk grote hitte voorkomt, wordt dit meestal veroorzaakt door een lagedrukgebied ten westen van Frankrijk. Die heeft immers aan de voorkant een zuidelijke wind, waardoor warme lucht uit Spanje op transport gezet wordt naar het noorden. Boven het westen van Frankrijk daalt de luchtdruk en daardoor begint lucht vanaf de Atlantische Oceaan het land binnen te stromen. Dat is een automatische reactie op de dalende druk door die grote hitte én de aanwezigheid van een lagedrukgebied boven de oceaan. Er is dan een stroming tegen de wijzers van de klok in (het is immers een lagedrukgebied). Dus als de druk daalt boven het westen van Frankrijk wordt de wind daar automatisch zuidwest tot west en komt koelere zeelucht het land binnen. Die botst op de hete lucht in het binnenland en door de grote temperatuurverschillen plus de verschillen in luchtvochtigheid ontstaat er een duidelijke scheidinglijn met een windsprong: de vore is geboren. Deze vore trekt dan vervolgens met een zuidelijke stroming naar het noorden en zal op een gegeven moment ook Nederland gaan passeren. Erachteraan komt dan nog het koufront.

Gevolgen

Vores komen vooral voor in de onderste twee kilometer van de atmosfeer, niet veel hoger. Voor een vore uit staat vaak een droge en (zeer) warme zuiden- tot zuidoostenwind. Erachter klapt de wind letterlijk om naar zuidwest tot west, soms noordwest. Daarmee komt koelere en veel vochtiger lucht ons land binnen vanaf de Noordzee of de Atlantische Oceaan. Precies op de vore komen twee verschillende windrichtingen bij elkaar. De lucht kan hier maar één ding doen en dat is opstijgen. En wat is er nodig voor buienvorming: opstijgende lucht en een onstabiele atmosfeer (lucht die naar boven toe alleen maar kouder wordt). Opstijgende lucht is het gevolg van thermiek of door opstuwing op een front of een vore. Een vore is dus een aanzet voor makkelijke buienvorming, omdat de lucht gedwongen wordt omhoog te gaan. Vaak is dit genoeg, maar niet altijd. Regelmatig is de lucht voor de vore uit zo droog, dat zich geen wolken kunnen vormen. Op de vore stijgt de lucht dan wel op, maar er kunnen zich geen wolken vormen door een gebrek aan vocht in de lucht. Ook kan boven een vore een inversie liggen (een warmere luchtlaag) die de vorming van wolken en buien blokkeert.

Vore 1 en 2: Twee voorbeelden van een vore op twee manieren getekend. Ze liggen allebei dichtbij het koufront.

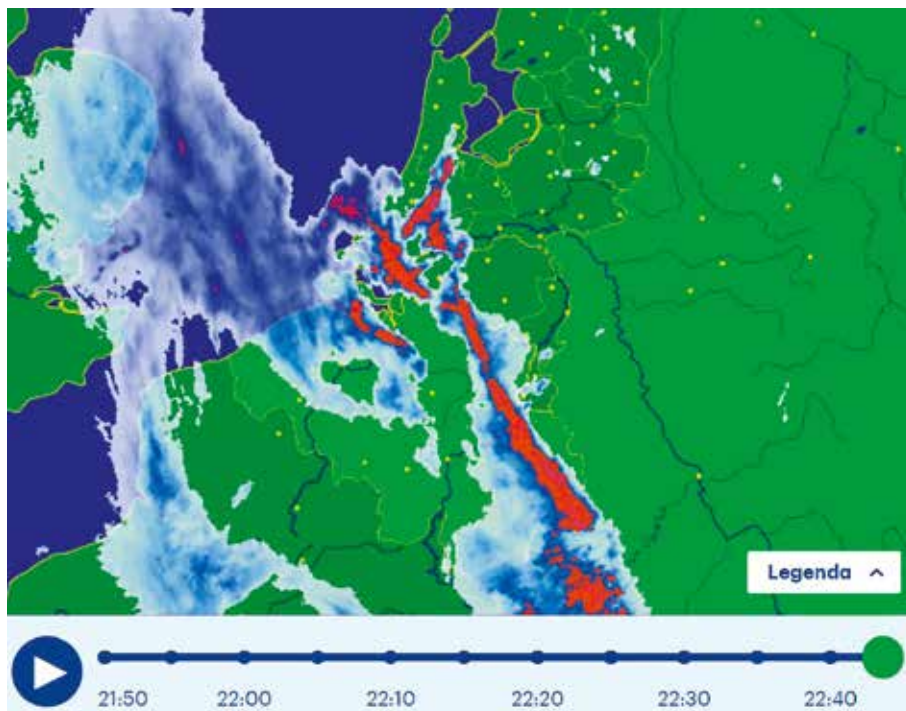
Bestandsdelen

De beste bestandsdelen voor een vore om buien te ontwikkelen zijn: een hoge temperatuur, onstabiele, vochtige lucht erboven, veel wind in de bovenlucht, een bepaald deel van de straalstroom in de buurt en in de buurt een trog in de bovenlucht. Veel wind in de bovenlucht veroorzaakt een goede trek van lucht naar boven toe. De straalstroom versterkt dat effect nog eens en een trog in de bovenlucht veroorzaakt extra optilling van lucht op bepaalde hoogtes en versterkt de onstabiele. Hierdoor vormen zich makkelijk flinke regen- en onweersbuien. Vaak zijn maar enkele van bovenstaande bestandsdelen nodig voor flinke buien en worden de buien zwaarder als er meer van deze processen tegelijkertijd aanwezig zijn.

Zware buien

Vaak komen op of net achter de convergentielijn zware buien tot ontwikkeling en dat dan totdat het koufront er is. Daarna neemt de onstabiele af en verandert de luchtsoort. De buien in dit soort situaties zijn altijd fors en kunnen zich razendsnel ontwikkelen. Door de warmte ligt de tropopause hoog: meest tussen 10 en 13 kilometer. De stijgkracht van de buien kan zo groot zijn, dat ze soms tijdelijk zelfs 12 tot 15 kilometer hoogte halen. Onweer, hagel, wolkbreuken en valwinden zijn dan de weersverschijnselen die bij dit type buien horen.

Als het hard waait en de wind ook nog eens draait met de hoogte (van zuidoost aan de grond met tegelijkertijd een zuidwestelijke wind op hoogte...) dan gaan de buien vaak

Een squall line op de radar over het zuidwesten van Nederland: een echte buienlijn. De trekrichting is noord.

oplijnen en vormen dan een *squall line* die vaak samenvalt met de vore. Dit is een aaneengesloten buiengebied met onweer, hagel, wolkbreuken en zeer forse windstoten van wel 100 tot 120 kilometer per uur. Deze lijnen kunnen wel 100 tot 400 kilometer lang zijn.

Squall line

Een squall line komt ons land vaak binnen vanuit het zuidwesten en trekt dan richting het noordoosten. In juni 2019 volgden in verhouding veel squall lines met zware buien elkaar op, allemaal ontstaan op vores. Een enkele vore passeerde ons land met losse maar forse onweersbuien, niet in lijnvorm maar verspreid over het land. Opvallend in juni 2019 waren de lokale windstoten tussen 80 en 150!!! kilometer per uur. Dit zijn echte *downdrafts* ofwel valwinden en die kwamen zeer lokaal voor. Ze richtten flinke schade aan: bomen die als lucifers knapten, daken van huizen, caravans en zelfs een enkele auto omgeblazen en dat in smalle banen door dorpen heen. Wij als meteorologen weten hoe we windstoten gemiddeld kunnen berekenen uit buien, maar zulke zware exemplaren als afgelopen juni kunnen gekke dingen doen die ook ons als meteoroloog verbazen.

Hefdig

De treksnelheid van squall lines en losse

buien kan vaak enorm zijn: 60 tot 100 kilometer per uur is zeker niet ongewoon. De buien die de valwinden veroorzaken zijn allemaal zeer snel groeiende buien: exploderende buien noemen we ze ook wel eens. In een mum van tijd groeien ze door tot 12 tot 13 kilometer hoogte. Doordat deze zo snel groeien is er erg veel stijgkracht aanwezig ofwel een flinke stroming omhoog in de buien. De buien vormen dan plots een grote hoeveelheid neerslag. Die kan enige tijd in de lucht blijven hangen door de sterke stroming omhoog. Ineens valt deze neerslag (een soort waterzak) naar beneden met een enorme snelheid en duwt rap lucht voor zich uit. Dan klappt de neerslag op de grond en duwt de lucht met grote snelheid voor zich uit: lokale maar enorme windstoten zijn geboren. Dit soort 'waterzakken' komen maar zeer tijdelijk voor en dat geeft nu juist zo'n verspreid schadebeeld.

Wat ook nog meespeelt is de vrij droge lucht onder de bui. Als daar neerslag doorheen valt, zal een deel van de neerslag verdampen. Verdamping kost warmte en daardoor koelt de lucht onder die bui razendsnel af. Koudere lucht heeft een grotere massa en dat versnelt nog weer het proces van de valwinden. Ook kunnen zich in de buien kleine straalstroompjes (*low level jets*) ontwikkelen, die door de neerslag ook mee naar beneden genomen kunnen worden. Er is in Nederland

wel eens een valwind berekend van 200 kilometer per uur. Dat is zeer zeldzaam, maar toen gingen zelfs hoogspanningsmasten tegen de vlakte.

Samenvatting

Volg vores op een weerkaart altijd met argusogen. Het is een aanwijzing voor een zeer explosief mengsel in de atmosfeer met kans op zware buien. Die kunnen zich razendsnel ontwikkelen, al dan niet opgelijnd tot een squall line. Ze zijn op de radar goed te volgen en zodra ze in het zicht komen van de molen kom dan direct in actie, omdat ze zeer snel kunnen trekken en ontwikkelen. Ontwikkelen de buien (squall line) zich in de buurt van de molen, dan is dat vaak in de lucht te zien aan *altocumulus catellanus* en *altocumulus floccus* enkele uren voor de storing uit. De ontwikkeling van enorme *cumulus congestus* wolken zijn eigenlijk niet te missen. Squall lines kunnen de hele dag voorkomen, maar zijn vaak het zwaarste in de (na-)middag en avond.

Nawoord

Overigens kunnen in de winter koufronten van stormdepressies passeren als een soort van squall line. Er staat dan door de wind zo'n enorme 'druk' op het front met zo'n enorme verplaatsingssnelheid, dat zich een smalle maar zeer actieve buienlijn vormt die vaak omgeven is door regen. Het is dan een *embedded squall* of *embedded koufront* geworden. Dat is goed te zien op de radar en gaat regelmatig vergezeld van onweer en enorme windstoten. Het is wel een kortdurend fenomeen, dat binnen 20 minuten voorbij is: kort maar hevig.

Excursie afdeling Limburg

DOOR: FRANS VERSTAPPEN

Zoals ieder jaar gebruikelijk organiseerde de afdeling Limburg in het najaar een grote excursie: op 28 september bracht de tocht ons naar Belgisch Limburg.

Napoleonsmolen

De eerste molen die wij aandeden was de Napoleonsmolen in Hamont-Achel. Molenaar Harry Wijnants kreeg zijn opleiding in Nederlands Limburg en hij is tegenwoordig de enige Belgische instructeur van het Gilde. Dit was de eerste 'vrije molen' in deze streek en dus geen banmolen. Dat verklaart de naamkeuze en de jaartallen op de romp. 'AN XII' duidt op de Franse jaartelling en staat voor 'het jaar 12': 1804 was het twaalfde jaar na de Frans Revolutie. Buiten op de romp zijn sporen terug te vinden van steunberen of zoiets. Op drie meter van de romp liggen gemetselde blokken van één vierkante meter. Die liggen over de volledige omtrek van de molen, telkens tegenover de bouwsporen op de romp. Dat kan wijzen op een lage stelling of een overdekte galerij of moesten ze steun geven aan het zand dat er tussen was aangebracht?

In 1867 werd in een bijgebouw een olieslagerij ingericht en is de molen met een vijftal meters verhoogd, niet conisch maar cilindrisch omdat men het kruiwerk, de kap, molenas en bovenwiel wilde behouden. De ramen op het zuiden en noorden zijn de voormalige beltdeuren, nu gedeeltelijk dicht gemetseld. De meelzolder ligt twee trede onder de stelling. Aan de koning zie je dat deze verlengt is. In 1867 werd er ook een stoommachine geplaatst.

In 1952 zijn de wicken verwijderd en is de molen met twee elektrisch aangedreven maal-

stoelen tot 1968 in bedrijf gebleven. Daarna werd de molen verhuurd aan een ondernemer die er café 'Don Quichotte' in begon. Lang heeft die niet kunnen overleven, het was namelijk niet warm te stoken ... In 1982 kreeg de in verval geraakte molen de status van beschermd monument. In 1990 heeft de gemeente de molen aangekocht en na een bouwhistorische onderzoek door molendeskundige Nico Jurgens is de restauratie uitgevoerd door Adriaens. In 1997 werd de molen opnieuw in gebruik genomen.

De molen is maal- en slagvaardig en er zijn diverse molenattributen aanwezig: enkele boerenmolentjes, een haverpletter, een koekenbre-

ker en diverse oude voorwerpen die allemaal een apart verhaal hebben. Een voorbeeld is een zware, houten hamer geschonken door de kleinzoon van de laatste molenaar, Jaak van Bree. Volgens getuigenis van zijn schoondochter is deze gebruikt om olie te slaan. Het oorspronkelijke oliewerk was verwijderd om opslagruimte te maken. Er was nu een kleinere zonder heien en hij sloeg de slag- en de loswig met deze hamer in de slagbank.

Anno 2014 heeft de molen Derckx roeden, oudhollands opgehekt, een Enthoven as uit 1845, een Engels kruiwerk met 51 rollen. Op de steenzolder liggen twee koppel maalstenen: het een aangedreven door de wind en het

andere elektrisch. Het olieslagwerk bestaat uit een kollergang, een vuister en een slagbank. In 2008 werd een elektromotor geplaatst om bij onvoldoende wind het slagwerk aan te drijven.

Sevensmolen

De tweede molen was de Sevensmolen in Kaulille, een stenen grondzeiler. Deze korenmolen is maalvaardig met twee koppel zestieners: een koppel kunststenen, het andere natuurstenen. De draagbalk is een voormalige, houten molenas. De gelaste Derckx-roeden zijn 24 meter lang. Deze molen werd in 1891 gebouwd en is lange tijd in bezit geweest van de uitgebreide molenfamilie Sevens, vandaar ook de naam. In 1993 werd de gemeente Bocholt eigenaar en liet hem in 2004 door Adriaens Molenbouw maalvaardig restaureren.

Stermolen

De derde molen is de molen van Eksel: de Stermolen. Het is een halfgesloten standerdmolen met twee koppel blauwe en kunststenen. Hij werd aangekocht in Henegouwen, dicht bij de Franse grens en in 1901 heropgebouwd. In 1948 komt de molen in handen van Mathieu Helsen die in de jaren vijftig met één roede maalde. Toen deze Mathieu Helsen in 1970 met pensioen ging, kwam het dorp in rep en roer: de molen zou aangekocht zijn door molenbouwer Adriaens uit Weert om met de onderdelen andere molens te restaureren. Er was zelfs sprake van een verplaatsing naar Asten in Noord-Brabant om daar de standerdmolen te

vervangen. In 1977 komt de molen uiteindelijk in handen van de gemeente Hechtel-Eksel. Een bijzonder detail in deze molen is de aanwezigheid van twee bovenwielen.

Rotemse Molen

Wij lunchen in de volgende molen: de Rotemse Molen gelegen op de Velp. De molen is oorspronkelijk gebouwd in 1646 en herbouwd in de achttiende eeuw. Met de onmiddellijke omgeving (de hoeve en het bakhuis aan de overzijde van de straat) is dit een prachtig monument. De watermolen heeft een rijke geschiedenis op velerlei gebied, een prachtige kasteelachtige bouw en de inrichting is uniek. Worden de stenen bij een watermolen normaal van onderen aangedreven, dan is hier de aandrijving van boven, zoals bij een windmolen. De molen is een onderslagkorenmolen met een metalen rad met houten schoepen en molenas. In een van de grote ruimtes is een gelagkamer waar men naast drank ook de lunch kan gebruiken. Achter het gebouw ligt een terras waar men een mooi zicht heeft op de omgeving.

Klaaskensmolen

Het is tijd om naar de vijfde molen te gaan: De Klaaskensmolen aan de Bosbeek in Neeroeteren, een onderslag watermolen uit 1545 met een metalen rad. Tot 1918 heeft deze molen dienst gedaan als oliemolen, maar in 1914 werd er een houtzaaginstallatie geplaatst. De zaaginstallatie zelf dateert uit 1885. In 1953

werd de molen stil gelegd, omdat hij niet meer mee kon met de steeds moderner wordende zaagmachines. Zijn wij gewend dat een zaagmolen verticaal werkt, bij deze molen is de zaaginrichting horizontaal. Het is de enige nog werkende waterzaagmolen in Vlaanderen.

Keijersmolen

De laatste molen is de Keijersmolen in Molenbeersel, een stenen bergkorenmolen. Deze uit 1869 stammende molen heeft als bijzonder kenmerk, dat het gehele staartwerk uit ijzer bestaat. Het gevluicht is uitgerust met Van Bussel-neuzen met remkleppen en er is nu nog een koppel maalstenen aanwezig (dat waren er ooit drie). In de jaren vijftig werd er in de berg een dieselmotor geplaatst om een hamermolen aan te drijven. De hamermolen is inmiddels alweer verdwenen, de motor staat er nog steeds. Deze molen is altijd in het bezit geweest van de familie Keijers. In 1962 werd Theo Keijers (1931-2018), achterkleinzoon van de bouwer, de nieuwe eigenaar. Hij verloor al op jonge leeftijd zijn vader en moest zorgen voor het inkomen thuis. De dingen die hij niet wist, ging hij vragen of leren op de Nijsmolen in het naburige Stramproy. In 1995 vierde hij zijn 50-jarige jubileum als molenaar, goud werd diamant en zelfs platina in 2015. De molen staat vol met oude gebruiksvoorwerpen die nog allemaal een plaatsje moeten krijgen.

Zoals gebruikelijk werd trip afgesloten met een gezamenlijk diner.

Olieslaan

Wij zijn in Nederland naarstig op zoek naar nieuwe molenaars. Oliemolen De Passiebloem in Zwolle wil hier graag aan meewerken. Wij doen dit door molenaars-in-opleiding de gelegenheid te geven een dag mee te werken bij ons in de molen. We zullen op die dag het hele proces, van zaad tot olie, laten passeren. De dag waarop wij de leerlingen kunnen ontvangen, is de derde woensdag van de maand. Wanneer dit onmogelijk is, kijken we naar een andere oplossing.

Aanmelden kan via de website www.molendepassiebloem/contactgegevens.

Rob van der Leeuw

Vacature in het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen

Het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen is op zoek naar enthousiaste vrijwilligers die van april tot en met oktober een aantal dagen per maand de Vogelhoeksmolen willen bedienen.

De molen is een kleine poldermolen oorspronkelijk uit Hemelum in Friesland. Tot 1947 bemaalde deze de Vogelhoek en is in 1984 verplaatst naar het Zuiderzeemuseum. De molen is een houten achtkant op stenen veldmuren met een oudhollandse gevucht van 11,60 meter. De houten bovenas is in 2000 vervangen door een nieuwe van gietijzer.

De molen is uitgerust met een Vlaamse vang. De kap heeft een neutenkruiwiel en wordt met behulp van een kruiwiel op de wind gezet. De vijzel waarmee het water opgevoerd wordt is van hout.

Minke van der Meijs, bereikbaar via vrijwilligers@zuiderzeemuseum.nl

©2020 Het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronische gegevens-verwerking of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

WORD MOLENAAR

Op de omslag staat Ingrid Friesema, molenaar op de Geesina in Groenekan. Ingrid was van november 2007 tot november 2013 lid van het afdelingsbestuur van Utrecht-'t Gooi. Vanaf maart 2009 was zij voorzitter van deze afdeling.

Vanaf april 2009 tot april 2017 was zij lid van het landelijk bestuur als afdelingscoördinator. Ook heeft zij tussen 2006 en 2008 meegewerkt in Werkgroep 2 Herziening Opleiding. Vanaf december 2018 is Ingrid instructeur

Ingrid heeft haar examen gehaald in juni 2000. Via de Van Tienhovenmolen (Wolfshuis), De Nieuwe Molen (Veenendaal) en De Hoop (Loenen aan de Vecht) draait zij sinds mei 2012 op de Geesina. Deze molen heeft tot in de jaren '80 nog beroepsmatig gemalen. Daarna volgden jaren van verval. Vanaf 2001 was er alleen nog een molenromp zonder stelling en kap. In 2011 is de molen gerestaureerd en sinds de Molendag in 2012 weer draai- en maalvaardig. Helaas werden een paar jaar later ernstige scheuren in de buitenmuur ontdekt. In 2017 is bijna de helft van de muur volledig vervangen. Sinds april 2018 is de molen weer echt draai- en maalvaardig. Elke zaterdag draait de molen en is dan te bezoeken tussen 11 en 17 uur.

Bas de Deugd

(Foto: Joan Harmsen)

Geef een eigen draai aan de molen!

Word molenaar!

